

Sest sina saad Kristuse
tunnistajaks kõigile
inimestele selles,
mida sa oled näinud ja
kuulnud.

Ap. 22,15

ISSN 1736- 3284

METROPOOLIA

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku häälekandja

Me tunnistame armu,
kuulutame halastust, ei
varja heategusid.

Suurest veepühitsuspalvest

Nr32 Detsember 2006

Foto: Nikolaos Manginas

*Usulise vabaduse respektimine on
Euroopa Liitu astumise kriteeriumiks,*
ütlesid patriarh Bartholomeos I ja paavst Benedictus XVI
tänavu 30. novembril Konstantinoopolis
avaldatud ühisdeklaratsioonis.

Selles lehes:

- ✿ *Metropoliit Stefanus*
sektidest
loe lk 2
- ✿ Paavst Benedictus XVI ja
patriarh Bartholomeos I
kohtumine
loe lk 3-4
- ✿ Küprose peapiiskopi
troonimisest
Professor arhimandriit
Grigorios Papathomas
loe lk 5
- ✿ President Ilvese kohtumisest
Eesti Kirikute Nõukoguga
Preester Tihhon Tammes
loe lk 5
- ✿ EAÕK uuest küünlavabrikust
Margus Kivi
loe lk 5
- ✿ Apostel Andrease kogudusest
Saaremaal
Ültempreester Andreas Pöld
loe lk 5
- ✿ Jumalaema diakoonia paastu-
laager ja alkoholiteemaline
diakooniapäev
loe lk 6
- ✿ Kristuse ristimine ja
ristimise salarus
loe lk 10
- ✿ Bütsantsi kirikumuusikast
Metropoliit Stefanus
loe lk 11
- ✿ NOORTELEHES
Noorte Liidu laululaagrist
loe lk 12

OLGU SUL MEELES JEEBUS KRISTUS ... (2Tm 2,8-13)

Foto: Gennadi Baranov

Olgu meil meeles, nagu ootab meilt apostel Paulus, et Kristus, kes surma ära võitis, ei ole enam kellestki ega millestki eemal. Jumala Tall, kes maailma päästmiseks ristil ohvriks toodi, on pärast surnuist ülestõusmist, taevasseminekut ja

nelipühi saanud kogu inimkonna ja kogu loodud maailma euharistiliseks ihuks. Sest ülestõusmise võit on lõplik võit kogu rikutuse, kogu lahusoleku, kogu surma üle.

Nüüd ei ela enam mina, vaid Kristus elab minus, (Ga 2,20) kuulutab püha Paulus: pärast Kristuse ülestõusmist ei ohusta täielikult uueks loodud inimest, kui inimene seda tõepoolest soovib, enam allakäik ja langemine, sest ülestõusnud Kristuses näeb ta nüüdsest asju teisiti kui need väljast paistavad, teistsugustena kui selle maailma pale, „mis möödub”.

Kristlus ei ole idealiseeriv religioon ega süütunnet tekitav moraaliõpetus. Kristlus on evangeelium, hea sõnum, mis kuulutab igäihe vabadust ja teisesust ning Püha Vaimu eluandvat tegutsemist teispoole surma ja rikutust.

SEKTID*

Kriitiline essee

Kellelegi pole saladuseks, et suur osa sekte ammutab inspiratsiooni kristlikust õpetusest või kasutab kristlikku õpetust oma teooriate levitamiseks. Üheks sekte iseloomustavaks teguriks on näiline tugevus ja usaldusvärsus. Nad tekitavad oma liikmete jaoks aktiivse tegutsemise ja ühtekuuluvuse õhkkonna, mistõttu sekti liikmed hakkavad lõpuks uskuma, et nad on ainsad, kes valdavad kogu tõe. Ja neile ei tule pähegi mõte, et selline ülim veendumus oma õiguses saab olla vaid subjektiivne, pinnapealne ja paljude jaoks nende seast ka lühiajaline. Et selline ülim veendumus saab kinnitada üksnes seda, et sektide levitatu on ebatõde.

Lugeses püha Pauluse kirja Timoteusele (2Tm 4,3): „sest tuleb aeg, mil nad ei salli tervet õpetust, vaid otsivad endile oma himude järgi õpetajaid, kes kõditavad nende kõrvu, ja Tiitusele (2,1): „sina räägi aga seda, mis on kohane tervele õpetusele!”, näeme, et püha Paulus tõlgendab sekti haigusena, mis halvab kogu kirikliku Ihu. Samasugust kirjeldust kasutavad ka kõrbeisad.

Kirikuisade sekte käsitlevates tekstides on välja toodud mitmed puudused, mille hulgas tasuks esile tõsta näiteks mõõdutundetust, eriti mis puudutab usu tõe. Nii nagu haiguskil ilmutab kehva tervist kas ülemäärasuse (palavik, kõrge vererõhk...) või vajaka-jäämisega (alatemperatuur, madal vererõhk...), iseloomustab ka sekti suhet tõega kas liialdamine või ebapiisavus. Õeldu paremini mõistmiseks lugegem, mida kirjutab püha Johannes Kuldsuu kahe tema ajal tegutsenud sekti – Markioni ja Sabelliuse sektide – kohta: „Vaata, kuidas kõik need inimesed on langenud eksitusse oma mõõdutundetuse pärast, mis alati viib kas liialdamise või ebapiisavuseni. See kehtib näiteks Markioni sekti puhul: ta väidab, et on olemas üks teine jumal, keda pole olemas. See on liiast. Mis aga puudutab Sabelliust, siis tema väidab, et Poeg ja Isa ja Püha Vaim ei ole üks ja sama isik**”. Selles õpetuses on jälle midagi puudu. Mis meisse puutub, siis meie tunne vaid ühteainsat usku, mis hoiab meid lugematu hulga eksioõpetuste eest... niisiis tuleks rikutuks ja võltsiks pidada kõike seda, mis meie uskumisviisile on juurde lisatud või sellelt ära võetud.”

Agas mida õieti tähendab mõiste “Tõe mõõt”? Püha Gregorius Teoloog annab sellele vastuse oma „Dogmaatilistes luuletustes” (446,7): „Mõõduks on Jumal ise”. Ja püha Atanasius Suur nimetab Jumalat „Ise-tõeks sest tema olemus, loomus on muutumatu”. Sellepärast saab ainsaks püsivaks ja muutumatuks mõõduks läbi sajandite olla üksnes Jumal ise. Loomulikult kehtib see püha Kolmainu kõigi isikute puhul ühtviisi.

Meie, inimeste, jaoks on ometi põhiliselt just Kristuse isik see, kes kõike eelpoolõeldud meile ilmutab, sest Tema on meie jaoks

Kõik sõltub sellest, kuidas meie seda sõnumit vastu võtame ja oma elus teoks teeme, seega põhiliselt meie vabadusest, kuna oleme inimestena ainsad loodud olendid, kellel on võimalus isikustada elu, teha loodud olendist, kes on rikutud, ainealine ja surelik osaduslik, igavene olend. Ja seda põhjusel, et isiksuse ja samas ihuliku olendina on inimene võimeline muutma kogu ainelise maailma energia liikumiseks Jumala poole ja Tema ülistuseks. Just seda õpetab meile Halkedoni kirikukogu lühike ja selge usulause, **et inimlik ja jumalik on Kristuses ühendatud segunematult ja lahutamatu**.

Nüüd ei ela enam mina, vaid Kristus elab minus, loeme veel apostel Pauluse sulest. Sellel kindlal veendumusel on kosmiline ulatus, mis muudab iga asja ohvrianniks, euharistiaks. Kui oleme püsivad, lisab püha Paulus, siis valitseme ühes Temaga; kui ütleme Temast lahti, ütleb Temagi meist lahti; kui oleme truudusetud, jääb Tema siiski meile ustavaks, sest Ta ei saa lahti öelda iseendast.

Püha Pauluse jaoks pole kahtlustki, et Kristuse lihaks-saamine puudutab iga eluvormi, iga kultuuri. Piibli „allutage maa” tähendab, et peame tegema sellest **Jumala Pühamu**, mitte seda kuritarvitama või moonutama. Ometigi saadab meid lakkamatult kiusatus eristada seda, mis on omane „meie elule” sellest, mis on osa „Püha Vaimu üloomulikest andidest”. Jätkuvalt peame vaimulikku elu nn

„tee ja tõe ja elu” (Jh 14,6), „A ja O, algus ja ots ... see, kes oli, kes on ja kes tuleb” (Ilm. 1,8). „Ja kuna Jeesus Kristus,” kirjutab püha Gregorius Nüssast (Ülemlaulust 6) „kui Kiriku Ihu Pea kujundab oma enese olemusega Kiriku palge, saavad usklikud Temas kõige selgemal kujul näha nähtamatut Jumalat.”

Jumal, kes meid päästis, ei allutanud meid mingile jõule, vägivaldale, hirmule või õudusele, vaid Ta tegi iseenast meist igäihe sarnaseks, võttis enesele meie ihu. Jumal on just see Elu, mille inimene ära pillas ja millest ta ilma jäi, kuna andis end pöördumatult selle maailma aja rikutuse ja surma hooleks. Ja see Elu, ütleb evangelist Johannes (1,2) „ei ilmutanud end” filosoofilise teooria või maailmakorralduse alprintsipiibina, vaid ilmutas end kui Palet. „Jah, kristlus õpetab ja tunnistab meile,” kirjutab Aleksander Schmemmann, „et ühes kindlas paigas, ühel kindlal ajaloo hetkel tuleb Elu täiuslikkus meie Inimlikkusesse Palgena, mille inimloomus on täiuslik, Naatsareti Jeesuse Kristuse palgena Galileas... Kristus on maailma Päästja, selline on kristlaste kõige vanem sõnum. Ja Ta päästis maailma ja meidki, andes meile võimaluse elada ajast ja surmast vabastatud elu; just selles seisneb meie pääsemine.”

Oma kirjas filiplastele (1,21) kinnitab püha Paulus: „Jah, mulle on elamine Kristus ja suremine kasu.” Ristiusk ei tähenda mingil juhul surmaga leppimist, vaid surma ilmutamist, sest sellega, nagu ütleb apostel Paulus tabavalt, ilmutatakse ennekõike tõelist Elu.

Enamus sekte pakub kohest abi, „imesid”, mis mahendavad elukannatust, leevendavad omal moel igapäevast halba või annavad lihtsalt inimliku vastuse põhiliselt ainelistele muredele. Teisisõnu on tegemist odava usulise kogemusega, kaubaga, mis rahuldab inimese omakasust lähtuvaid püüdlusi, mille puhul inimesed ootavad Jumalalt, et Ta hakkaks teenima nende erahuvisid. Ja miks ka mitte!

Agas kristluse põhieesmärk pole päris kindlasti selline. Olgu veel kord öeldud, et kristluse sihiks pole aidata inimestel leppida maailma rikutusega selle mistahes kujul (haigused, kannatused, ...) või surmaga vennaliku üksmeele õhkkonnas, vaid ilmutada Tõe, milleta ei saa olla pääsemist. Ja kristluse pakutav pääste ei sobitu sektide arusaamaga aitamisest, mille ainus eesmärk on rahuldada inimese vajadusi. Kui see nii oleks, poleks kristluse olemasolul mingit õigustust, sest teistel usunditel, olgem ausad, õnnestub see märksa paremini. „Mulle on elamine Kristus...,” kirjutab püha Paulus. Kristluse sõnumit on võimatu mõista, kui me ei lase Kristusel ilmutada endale Tõelise Elu mõtet ja sisu. Olla kristlane täna nagu eile või ka homme tähendab tunnistada täie veendumusega, et Kristus on Elu igast elust, Ta on Elu ise ja järelikult siis ka meist igäihe elu. Kirikuisade kuulutatava „mõõdu” järgimiseks ei ole muud teed, kui võtta Kristus vastu kui Elu ja elu valgus.

loomuliku elu täienduseks, ehkki pühakiri ja kirikuisad tunnevad ainult kahte võimalikku olemasoluviisi: elamist osaduses Jumalaga – osaduses, millel elu põhineb – ja elamist Jumalast lahus, mis viib rikutusse ja surma.

Me seisame silmitsi kaasaegse ateismi ja materialistlike Mühiskondadega, mis esitavad maailmale raevukalt küsimuse ajaloo mõttest. Olgu meil siis julgust öelda, et viimane revolutsioon saab olla ainult Kristuse Kiriku asi. Sest ainult Kirik saab Püha Vaimu väe kandjana ilmutada nähtamatut Teispoole kohalolu selles maailmas, mis on suletud tehnilisse ja ülimalt kaubanduslikku tsivilisatsiooni. Sellisest veendumusest ei saa kunagi eitust, vaid see on jaatus, kinnitus, et igast tõelisest kultuurist – mis leiab üles oma „liturgilised” juured – saab taevase jumalariigi ikoon, mida puudutab „Jumala sõrm”, jättes sellesse midagi alatiseks püsima.

Oh Jeesus Kristus, elava Jumala Poeg, kes Sa maailma patud ära kannad, tee nii, et me kunagi ei unustaks, et meie tõeline vastutus seisneb põletavas ja lakkamatus soovis otsida Pühadust, mille tagajärjeks on maailma jumalikustumine ja ülimaks eesmärgiks sõnuseletamatu jumalakiitus!

+ STEFANUS

Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

„Me oleme näinud,” kirjutab apostel Johannes oma esimeses kirjas (1,2-3) „ja me tunnistame ja kuulutame teile igavest elu, mis oli Isa juures ja on saanud meile avalikuks. Mida me oleme näinud ja kuulnud, seda me kuulutame ka teile, et teilgi oleks osadus meiega. Meie osadus on osadus Isaga ja tema Poja Jeesuse Kristusega.”

Selline on hea sõnum, mida Jumal meile meie päästmiseks on teada andnud. Ja tema plaani õnnestumine põhineb just sel moel ilmutatud usu Tõel, mille mis tahes moonutus, ükskõik kui tühine see ka ei oleks, moonutab Jumala Palet; hüllem veel, salgab täielikult Jumala. Nii seatakse kõik kahtluse alla. Tõepoolest, „sel, kes astub üle Kristuse õpetusest ega püsi selles, ei ole Jumalat” (2Jh 1,9).

Mis sektidesse puutub, siis need ei oska, taha ega saa seda tunnistada. Nad jutlustavad valesid abivõtteid, mis lõppkokkuvõttes ei paku mingit lahendust. Ja nende valesst päästmisviisist tulenevadki kõik nende nõrkused. Eksioõpetajatena toovad nad „vargi sisse hukutavaid eksioõpetusi ja salgavad ära Issanda, kes on nad vabaks ostnud” (2Pt 2,1). Samas kui inimene päästetakse ainult siis, kui ta kohtub ja saab üheks Jeesuse Kristuse, Issanda, Jumal-Inimesega. End sellest ära lõigata tähendab eitada Jumala kohalolu maailmas. Tähendab lõigata ennast ära Kiriku Ihu Peast. Järgida lihalikku mõistust ja liha tarkust, mis ammutab toiduse valelikest, ebareaalsetest asjadest. See tähendab ära heita Pea, kelleks on Kristus, „kelles kogu ihu, Kirik, kokku liidetakse ja koos hoitakse kõõluste ja sidemetel abil, ning kasvab Jumala kasvamisest” (Ko 2,19).

Meile, õigeusulistele, heidetakse ette, et kuulume vanade kirikute hulka – mida tuleb mõista nii, et me ei ole võimelised tänapäeva asju taipama – erinevalt uutest kirikutest, kellel on uus, kaasaegse maailma jaoks kohandatud sõnum. Vastan püha Johannes Kuldsuu sõnadega, et „need, kel pole vana, pole ka uut”. Nii võib kokkuvõtteks öelda, et sektid sarnanevad puudele, mille juured on läbi lõigatud ja mis on kaetud plastkattega, et nad paistaks elavatena. Sel põhjusel ei saa sektid juhatada teed tõelisele pääsemisele ja seepärast ei saa nad viia ainsa hädavarilikuni – igavese Eluni –, ega lasta inimestel kogeda tõelist rõõmu ja tõelist rahu Pühas Vaimus.

Kel kõrvad, see kuulgu! (Mt 11,15)

+ Stefanus, Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

* Käesolev artikkel põhineb suure osas teoloogiadoktori, arhimandriit Augustinus G. Myrou samateemalisel uurimisel ajakirjast *Limnariion* nr 26, lk 3 ja nr 27, lk 3 ning isa Aleksander Schmemmanni raamatu *O Death, Where is Thy Sting* kreeka keeles väljaandel Ed. Plö, Ateena–Kreeka 2006.

** Usutunnistus ütleb meile, et Jumal on üks kolmes isikus. **Markion** (u 80–160) õpetas, et Vana Testamendi Looja-Jumal on teine kui Jeesuse Kristuse Isa. **Sabellius** († 220) pidas Poega ja Püha Vaimu Jumal-Isaga samaks isikuks, kes lunastusloo eri aegadel inimestele eri viisil ilmus.

Paavst Benedictus XVI ja patriarh Bartholomeos I ajalooline kohtumine

Tema Pühadus, oikumeeniline patriarh Bartholomeos I kohtus tänavu 29. ja 30. novembril Rooma paavsti Benedictus XVI-ga paavsti Türgi-visitidi käigus, mil kirikupead avaldasid ühisdeklaratsiooni, rõhutades kirikute vajadust läheneda täielikule nähtavale ühtsusele.

Preester Sakarias Leppik

Paavst külastas patriarh Bartholomeost tema isiklikul kutsel, tehes oma ametlikku pastoraalvisiiti Türgi Vabariiki. Hoolimata sellest, et paavsti visiit patriarhi juurde oli personaalse iseloomuga, oli see kahtlemata ajalooline kohtumine, mille kaal on suurem kahe kirikupea kohtumisest Pühade Gregorios Teoloogi ja Johannes Kuldsuu säilmete tagastamise tseremoonial 2004. aastal Vatikanis.

Sisuliselt kinnitab ja arendab kirikupeade kohtumine Rooma ja Uue-Rooma kiriku dialoogi nähtava ühtsuse suunas, protsess, millele pani aluse patriarh Athenagorase ja paavst Paulus VI ühisavaldus 1054. aasta kirikulõhe minetamise kohta 7. detsembril 1965. aastal. Lisaks sellele on paavsti Fanari-visitidi rõhuasetus oikumeenial ning selle edendamisel. Benedictus XVI hinnangul on oikumeenilise patriarhi roll maailma oikumeenias märkimisväärtne. Konstantinoopoli patriarhaat on olnud oikumeenilise protsessi suunaja ning edasiviija.

Paavst Benedictus XVI saabus Konstantinoopoli Fanari 29. novembril ning oikumeenilise patriarhi katedraalis – Püha Georgiose peakirikus – osalesid kirikupead paavsti saabumise puhul peetud palvusel.

Enne Püha Andrease aujärje külastamist austasid mõlemad kirikupead ka pühade Gregorios Teoloogi ning Johannes Kuldsuu säilmeid ning palvuse lõpul tervitasid patriarh ning paavst üksteist südamliselt kõnega.

Mõlema pühaku säilmed viidi Rooma 1204. aastal Konstantinoopoli vallutamise käigus neljanda ristisõja ajal ning kaks aastat tagasi osales patriarh Bartholomeos I isiklikult Roomas nende tagasiandmise tseremoonial, mil paavst vabandas oikumeenilise patriarhi ees Konstantinoopoli vallutamise pärast.

Patriarh märkis oma tervituses, et Konstantinoopolis asutas apostel püha Andreas – ka Esmakutsutuks nimetatu – esimese Bütsantsi Kiriku ning nimetas püha Stachyse selle esimeseks piiskopiks. Just selles linnas pani keiser Konstantinus Suur aluse Uuele Roomale. Ning samas linnas kinnitasid varajased kirikukogud usutunnistuse.

„Avasüli tervitame Teid sel õnnistet hetkel, mil teete oma esimest visiiti Konstantinoopolisse, nii nagu tervitasid meie eelkäijad, oikumeenilised patriarhid Athenagoras ja Demetrios Teie eelkäijaid, paavste Paulus VI ja Johannes Paulus II,“ ütles patriarh Bartholomeos.

Paavst Benedictus vastas omapoolse tervitusega, milles ütles, et talle teeb suurt rõõmu patriarhiga koos palvetada ning meenutas patriarh Athenagorase ja paavst Paulus VI ühisdeklaratsiooni, mis minetas 1054. aasta anathemad.

„Oriendi sellel territooriumil toimusid seitse esimest oikumeenilist kirikukogu, mille otsused on katoliiklastele ja õigeusklikele usu ja kirikukorra kehtestumisel ühtviisi autoriteetsed. Need on nurgakivid ja juhtnöörid meie radadel kiriku täieliku ühtsuse suunas,“ märkis paavst.

Paavst võttis oma palvetega osa patriarhlikust liturgiast

30. novembril, Püha Andrease päeval osales paavst Benedictus palvetajana Püha Georgiose kirikus peetud liturgial, mida juhtis patriarh Bartholomeos. Kirik tervitas paavsti tulekut piduliku kellamänguga ning liturgiale eelnes Püha Andrease päeva hommikuteenistus. Paavsti saatis teenistusel Vatikani riigisekretär kardinal Tarcisio Bertone, kardinal Walter Kasper usuõpetuse kongregatsioonist ja kardinal Paul Pupard, kes on Vatikani ekspert kultuuri- ja interreligioossete suhete alal. Kirikupead vahetasid liturgia jooksul kiriku keskel rahusuudluse ning märkimisväärtne oli paavsti suurepäraselt kreeka keeles loetud Meie Isa palve. Samuti pidasid kirikujuhid asjakohased jutlused.

Patriarh keskendus oma jutluses ühtsusele, mille annab liturgia. „Liturgia tuletab meile meelde vajadust ühtsuseks nii usus kui palves,“ sõnas patriarh. „Seetõttu põlvitame alandlikkuses ja kahtsuses elava Jumala ja meie Issanda Jeesuse Kristuse ees, kelle nime kanname.“

Ülemkarjane ütles, et ainult liturgias kohtub taevast samal ajal nii mineviku, oleviku kui tulevikuga ja on traagiline, et sel momendil ei saa me liturgiat üheskoos pühitseda. „See on lootus tulevikuks: meie kohtumine sellel liturgial väljendab taevase kuningriigi tulemist,“ sõnas patriarh.

Patriarh Bartholomeos pöördus paavsti ning liturgial osalejate poole, öeldes, et see taeva ja maa ning ajaloo ja aja pühitsemine toob inimesed üksteisele lähemale. Ta avaldas kahtsust, et kristlased olid need, kes tegid tükikideks Kristuse rüü ja seetõttu ei saa nad praegu salasüsi ühiselt pühitseda, ent pani oma lootuse palvetele, et see päev kord koidaks.

Paavst Benedictus XVI toonitas oma jutluse alguses, et andresepäeval peetav liturgia meenutab kohalolijatele taas, kuidas Jeesus kutsus kahte venda: Siimon Peetrust ja Andreast teda järgima kusjuures neljas evangeelium nimetab, et esimesena sai kutse Andreas – nagu Bütsantsi traditsioonis öeldakse – *ho protoklitos* (kr k 'esmakutsutu').

Roomakatoliku Kiriku pea ütles, et Peetruse ja Andrease poolt kristlastele jäetud ülesanne ei ole sugugi lõppenud. Vastupidi – tänapäeval on see veelgi vajalikum ja mitte ainult õrnalt evangeeliumiga puudutat rahvaste juures, vaid ka pika kristliku traditsiooniga Euroopas, kus ilmlükustumine on nõrgestanud traditsiooni hoidjaid.

Paavst märkis, et selles reaalsuses on kõik katoliiklased ja ortodoksid koos teiste kristlike kogukondadega kutsutud Euroopa kristlikke väärtusi uuendama, andes neile uue elujõu. „Meie püüded sõlmida tugevamaid sidemeid katoliku kiriku ja õigeusu kirikute vahel on osa sellest misjonitööst. Erimeelsused kristlaste vahel on maailma jaoks skandaalide allikaks ning segavad meid evangeeliumi kuulutamast,“ ütles paavst.

Paavst Benedictus ja patriarh Bartholomeos allkirjastasid ühisavalduse

30. novembril allkirjastasid paavst Benedictus XVI ja patriarh Bartholomeos I märkimisväärse ühisavalduse, mis jätkas 1964. aastal patriarh Athenagorase ning paavst Paulus VI poolt Jeruusalemmas alustatud traditsiooni.

Ühise deklaratsiooniga tunnustasid kirikupead oma eelkäijate tööd ja pingutusi teel ida- ja läänekiriku lepitamisele, millele aitasid kaasa nende vastastikused visiidid ja kohtumised. Kirikujuhid kutsusid mõlema kiriku usklikke üles rohkendamaks palveid ja püüdlusi kirikute ühtsuse suunas.

Paavst märkis oma visiidil, et Oikumeenilise patriarhaadi liikmete arvu väikus ei ole suhetes kristliku ida esimese Aujärjega oluline. Palju tähtsam on Konstantinoopoli patriarhaadi osa vaimuliku järjepidevuse kandja ning õigeusu kristluse hoidjana.

On sõnadetagi selge, et paavsti ja patriarhi kohtumine puudutab väga otseselt meie kiriku tulevikku, kuna meie kanooniline side Konstantinoopoli patriarhaadiga on jätkuvalt tugev ning protsessid patriarhaadi tasandil hõlmavad ka meie kiriku tegemisi. Rooma ja Uue-Rooma lähenemine nähtava ühtsuse suunas lisab positiivseid impulsse ka Eesti õigeusklike ja katoliiklaste omavaheliste suhetele, mis praegugi on väga head.

Fotod: Nikolaos Manginas

Perekonnakokkutulek. Just selline õhkkond valitses kolmapäeva, 29. novembri õhtul, kui Konstantinoopoli patriarh võttis Istanbuli Fanari linnaosas asuvas residentsis vastu Rooma piiskopi. Üks ühine, kõikjal Euroopas sugulasi omav pere kasutas juhust, et ühehäälselt, ilmselt nii nagu ei iial varem, sekkuda poliitikasse.

Katoliiklaste ja õigeusklike delegatsioonide liikmed tunnevad üksteist hästi: Bartholomeos I-l polnud vajadust tutvustada katoliku kiriku vastutavaid isikuid ning katoliiklased omakorda näisid end patriarhaadis koduselt tundvat. Benedictus XVI ja Bartholomeos I kohtumine oli kahe venna kohtumine, nagu ütles paavst Püha Georgiose katedraalis toimunud jumaliku liturgia ajal, milles katoliku kiriku pea osales kahe tunni vältel (liturgia ise kestis kauem). Kaks venda nagu Andreas ja Petrus, kelle järeltulijad need mehed on, rõhutades sellega paavsti sõnul „erilist suhet, mis seob Rooma kirikut Konstantinoopoli kirikuga”.

Nad istusid vastamisi, patriarh oma aujärjel ja paavst kolm astet madalamal asetseval troonil. Vaikiv Benedictus XVI mõtles ehk sellele, millest ta oli rääkinud 17. novembril Paavstlikus kristlaste ühtsust käsitlevas komisjonis. Ta jutustas siis, kuidas oli 1962. aastal osalenud eksperdina kirikukogu saalis, kus teiste kirikute ja koguduste vaatlejaliikmed olid kuulanud tähelepanelikult, kuid vaikides. Täna on sellest vaikimisest saanud osaduse sõnad, kõneles paavst.

Niisamuti ka palve sõnad, kui katoliku kiriku pea loeb kreeka keeles Meie Isa palvet või kui paavst ja patriarh koos, üks ladina, teine kreeka keeles, annavad rahvale oma õnnistuse. Samuti dialoogi sõnad, kui Bartholomeose liturgia ajal peetud jutlusele vastab Benedictus XVI omapoolse sõnavõetuga.

„Kiriku konsiliaarsuse ja autoriteedi” teema on määrava tähtsusega

Sest dialoog toimub. Iseäranis selle bütsantsi kirikuga, kes on teisest Vatikani kirikukogust saadik olnud katoliiklastele institutsioon, mille kaudu saab toimuda lähenemine kogu õigeusu maailmale, arvestades teiste kirikute tunnustatavat Konstantinoopoli patriarhaadi auprimaati. Nagu ütles Benedictus XVI lennukis ajakirjanikele, viidates Bütsantsi kiriku liikmete vähesele arvukusele: „Arvud ja kogus ei loe,” lisades, et oikumeenilisel patriarhaadil on vaimulik ja ajalooline kaal.

Paavsti visiidi esmane eesmärk oli osalemine õigeusu jumalikul liturgial, mis peeti apostel Andrease mälestuspäeval. Benedictus XVI on oma pontifikaadi algusest saadik väljendanud jätkuvalt soovi külastada patriarhi, nagu tegid tema eelkäijad Paul VI 1967. ja Johannes-Paulus II 1979. aastal. Paavsti väitel on tema kohalolek märk sellest, et ta on otsustanud „jätkata teed täieliku osaduse taastamisele Rooma ja Konstantinoopoli kirikute vahel”.

Teoloogiline dialoog kahe kiriku vahel on pärast kuus aastat kestnud vaheaga just äsja taas alguse saanud ülimalt tähtsa „Kiriku konsiliaarsuse ja autoriteedi” teemaga. Ei paavst ega patriarh saa sel 30. novembril käimasolevatest kõnelustest ette rutata. Aga tuletades meelde, et Peetruse järeltulijal on „vastutus kogu Kiriku eest”, rõhutas Benedictus XVI, et „see sama Peetruse ja tema järeltulijate üldlõplise teenimise teema on andnud põhjust eriarvamusteks, mida me loodame ületada”.

„Sügava kurbusega peame tunnustama, et ei saa üheskoos pühitseda pühasid sakramente,” vastas talle Bartholomeos I, avaldades samas soovi „väljendada ühist tahtet jätkata teed, mille oleme ette võtnud, et taastada meie kirikute täielik osadus”.

Pühalik avaldus poliitikutele

Kui teoloogilistes küsimustes edasimineku ei toimunud, siis oma neljapäevastes sõnavõttudes ja seejärel ühiselt alla kirjutatud avalduses panid kaks kirikupead aluse uuele, poliitilisele suunale kahe Kiriku koostöös. Paavst tõdes, mil määral „ilmalikustumise protsess on nõrgestanud kristlikku traditsiooni Euroopas”. Seega peavad kristlikud kirikud ühiselt „meenutama Euroopale tema kristlikke juuri, traditsiooni ja väärtusi”.

„Euroopa,” seletab kahe kirikupea ühisavaldus, kus katoliiklased ja õigeusklikud, „jäädes avatuks teistele religioonidele ja nen-

Foto: Nikolaos Manginas

de kultuuripanusele, peavad ühendama oma jõud, et alal hoida kristlikke juuri, traditsiooni ja väärtusi.” Ühisest tekstist kutsutakse üles toetama Euroopa ülesehitust.

Nagu teada, on patriarh Türgi Euroopa Liitu vastuvõtmise eestvõitleja, sest näeb selles võimalust anda suuremat kaalu oma riigi kristlastele. Aga mõlemad kristlikud kirikupead hoiatasid poliitilist, et viimased peavad võtma „arvesse kõiki isiksust puudutavaid tahke ja tema võõrandamatuid õigusi, eriti usuvabadust, mis annab tunnistust sellest, et ka muid vabadusi hoitakse au sees ja mis on nende tagatiseks”.

Viidates täpsemalt juba kristlaste olukorrale Türgis, jätkab avaldus: „Iga algatuse puhul tuleb kaitsta vähemusi, arvestades nende kultuuritraditsiooni ja religioosset eripärasid.” Ühisavaldus muutub veelgi tähendusrikkamaks, sest see allkirjastati kupliteta Püha Jüri katedraalis Fanaris. Nimelt keelab Ottomani impeeriumi ajast kehtiv seadus kuplite ehitamise mittemuhammedlikele hoonetele.

Isabelle de Gaulmyn, ajaleht „La Croix”, 30. november 2006.

Patriarhi ja paavsti ühisavaldus

Pärast 30. novembril 2006. a Fanari katedraalis pühitsetud jumaliku liturgiat kirjutasiid Püha Isa ja Oikumeeniline Patriarh alla ühisavalduse tekstile.

Esmalt meenutatakse selles tänutundega kõiki eelkäijaid, „kes on näidanud maailmale, et ühtsus on hädavajalik ja on valmistanud selleni jõudmiseks teed läbi palve, dialoogi ja igapäevase kirikuelu.

„Karjastena,” kirjutavad kirikupead, „oleme ennekõike mõtisklenud oma missiooni üle kuulutada evangeeliumi tänapäeva maailmas. Ülesanne minna ja teha jüngeriteks kõik rahvad on kaasajal päevakohasem ja tarvilikum kui iial varem, isegi traditsioonilistes kristlikes maades. Pealegi ei saa meile märkamatuks jääda eriti just läänemaailmale omane ilmalikumustuse, relativismi, isegi nihilismi tõus. See kõik nõuab uuenenud, võimsat evangeeliumi kuulutust, mis oleks kohandatud meie ajastu kultuurikontekstile. Meie traditsioonid kujutavad endast pärandit, mida tuleb lakamatult jagada, välja pakkuda ja päevakohastada. Sestap peame

tugevdama oma koostööd ja ühist tunnistuseandmist kõigi rahvaste ees.”

Olles „hinanud positiivselt teed Euroopa Liidu rajamisele”, juhitud allkirjutanud tähelepanu tõigale, et „selle suure ettevõtmise algatavad arvestasid kõiki isiksust ja tema võõrandamatuid õigusi puudutavaid aspekte, eriti usuvabadust, mis annab tunnistust sellest, et ka muid vabadusi hoitakse au sees ning mis on nende tagatiseks. Iga ühendamisalgatuse puhul tuleb kaitsta vähemusi, arvestades nende kultuuritraditsiooni ja usulisi eripärasid”.

Seejärel meenutasid paavst ja patriarh raskusi, millega mõne piirkonna kristlastel tuleb kokku puutuda, „eriti vaesust, sõdasid ja terrorismi, aga ka vaeste, sisserändajate, naiste ja laste ärakasutamist. Me oleme kutsunud ühiselt tegeusele, et kaitsta inimõigusi, iga inimese õigusi, kes on loodud Jumala näo järgi ja Tema sarnaseks, toetades majanduslikku, sotsiaalset ja kultuurilist arengut.”

„Meie teoloogiline pärimus ja eetilise traditsioon,” loome seejärel, „võib pakkuda kindla aluse ühiseks kuulustööks ja ühistegevuseks. Eelkõige tahame kinnitada, et süütute inimeste Jumala nimel tapmine solvab Jumalat ja inimväärikust. Me kõik peame pühenduma inimese uuenenud teenimisele ja inimelu, iga inimese elu kaitsmisele.”

Patriarh ja paavst kinnitasid seejärel, et „toetavad igakülgselt rahu Lähis-Idas, kus meie Issand elas, kannatas, suri ja surnuist üles tõusis ning kus juba nii palju sajandeid elab suur hulk meie kristlastest vendi. Me soovime palavalt, et taas seataks jalule rahu sellel maal, et tugevneks seal asuvate eri rahvaste, kirikute ja religioonide südamlük kooselu. Selleks kutsume üles kristlaste vahel sisse seadma tihedamaid sidemeid ja alustama tõelist, usaldusväärset religioonidevahelist dialoogi eesmärgiga võidelda vägivalga ja diskrimineerimise igasuguste ilmingutega”.

„Arvestades suurt ohtu looduskeskkonnale, tahame väljendada muret seoses majanduse ja tehnoloogia piire eiravast arengust tulenevate võimalike negatiivsete tagajärgedega inimkonnale ja kogu loodule tervikuna. Peame kirikupeadena oma kohuseks julgustada ja toetada iga algatust, mille eesmärk on kaitsta Jumala loodut ja jätta tulevastele põlvetele maa, kus nad saavad elada.”

Küprose Kiriku Peapiiskopi troonimine

Professor arhimandriit Grigorios Papathomas

Foto: Roland Põllu

Novembrikuu 12. päeval toimus Küprose Autokefalaalse Õigeusu Kiriku ajaloo harukordne sündmus: uue peapiiskopi, õndsaima hr Hrisostomos II troonimine.

Enne kui rääkida sellest erilisest sündmusest, on kohane öelda paar sõna Küprose Autokefalaalse Õigeusu Kiriku ajaloo kohta. Küprose Kirik tekkis apostlite Varnava ja Pauli kuulutustöö viljana, nagu seda tunnistavad meile Apostlite Teod Uues Testamendis. Seega on tegemist apostliku ja ühe vanima kirikuga, mis on asutatud kohe Jeruusalemma Kiriku järel. Kristlik usk lõi pärast apostlite Küprosel käimist kiirelt õitsele ja lühikese aja jooksul sai paganlikust saarest kristlik saar. See ilmneb tõsiasiast, et küproslastest kristlased käisid ka teistes paikades kristlikku usku levitamas ning samuti asjaolust, et Küprose piiskopid võtsid osa Üleilmse Kiriku oikumeenilistest sinoditest, kus nad esinesid väga hea teoloogilise tunnistusega. Usulist ja teoloogilist küpsust pürgas Üleilmne Kirik III Oikumeenilisel Kirikukogul, mis leidis aset Efesoses, kus Küprose kohalik kirik kuulutati autoke-

faalseks. Nõnda on Küprose Autokefalaalne Kirik esimene ja vanim autokefalaalne kirik. Täna, kakskümmend sajandit pärast Uue Testamendi ajastut ja seitseteist sajandit autokefalaalse Kirikuna, jätkab ta oma apostlikku ja lunastuslikku tööd Küprose saarel ühiskonnas, mis on sarnaselt Eestiga alates 2004. aastast Euroopa Liidu täieõiguslik liige.

See sama Küprose Kirik pidi nüüd, mil elatanud peapiiskop Hrisostomos I (1980–2006) pika ja ravimatu haiguse tõttu möödunud mais tagasi astus, valima uue peapiiskopi. Põhikirja kohaselt valivad peapiiskopi Kiriku rahvas ja vaimulikud ning tulemused kinnitab Kiriku Sinod. Valimisprotseduurid toimetati ettenähtud korras ning valimiste lõppvoorus, mis toimus 5. novembril, osutus Küprose Apostliku Kiriku eesistujaks senine Pafose metropoliit Hrisostomos.

Valimistajärgsel päeval said kõik kohalikud õigeusu kirikud kutse saata oma esindaja osalema Küprose Kiriku peapiiskopi troonimise säravast päevast. Nõnda kutsuti sellest sündmusest osa võtma ka Eesti Autonomne Kirik, mida esindas käesolevale kroonikale allkirjutatu.

Troonimine toimus pühapäeval, 12. novembril, pärast Jumaliku Liturgiat kirikliku suursugususe ja korra järgi. Küprose riiki

esindas vabariigi president hr Tasos Papadopoulos ise, ümbritsetuna valitsuse liikmetest ja poliitilise ilma esindajatest. Metropoliidi kirik oli täidetud vaimulike- ja rahvahulgaga, samas kui õu ja tänavad olid üle ujutatud kaitsejõudude esindajate, kooliõpilaste ning nende usklikke, kes kirikusse ei mahtunud.

Troonimine toimus Bütsansi keisritelt kohaliku peapiiskopi institutsioonile antud eelisõiguste (õigus kirjutada alla punase tindiga, kanda valitsuskeppi ja purpurpunast mantiat) järgi. Pärast troonimistseremooniast andis iga Kiriku esindaja uuele peapiiskopile üle kohalike kirikute vahelise ühenduse nähtava märgina kirikutepoolsed kingitused ja õnnitlussoovid. Eesti esindaja isa Grigorios pöördus kingitust üle andes peapiiskop Hrisostomos II poole sõnavõtuga, milles ta andis edasi meie Kiriku vaimulikonna ja rahva õnnesoovid ning ühes nendega ka Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefanuse soovi kahe kiriku vaheliseks tihedaks koostööks ja lootuse, et uus peapiiskop oleks see, kes viib Küprose Kiriku XXI sajandisse.

Lõpetuseks, sellel üritusel sai Eesti Autonomne Kirik erilise austuse osaliseks, sest meenutati ka Eesti rahva võitlusi ja püüet Kristliku Kiriku taaselustamiseks ning hoidmiseks pärast 1991. aastat.

Presidendi kohtumine Eesti Kirikute Nõukoguga

Preester Tihhon Tammes

Käesoleva aasta 9. novembril kutsus president Toomas Hendrik Ilves Eesti Kirikute Nõukogu liikmeskirikute juhid Kadrioru lossi kohtumisele. Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku ülipühitsetud metropoliit Stefanust esindas tema äraoleku tõttu preester Tihhon Tammes. Kohtumine toimus väga soojas õhkkonnas ja sel arutleti Eesti ühiskonda puudutavate probleemide üle. Kõige enam keskenduti pereväärtuste ja koolide usundiõpetuse teemaikale ning küsimusele, kuidas saavad kirikud ühiskonda aidata. President kutsus kirikute juhte üles tihedale koostööle kõlbelisuse suurendamiseks ühiskonnas ja lubas omalt poolt aidata kaasa kristlike väärtuste tutvustamisel. EAÕK esindaja edastas presidendile metropoliit Stefanuse tervitused ja tänu kutse eest ning väljendas meie Kiriku poolset praktilist valmidust teha koostööd nii riigi kui ka teiste kirikutega ühiskonna valupunktide leevendamiseks.

EAÕK Reomäe apostel Andrease kogudus

Ülempreester Andreas Pöld

30. novembril on kalendris andresepäev, püha apostel Andreas Esikutsutu mälestuspäev. Saaremaal on sellele pühakule pühitsetud väike viie torniga kirik Reo külas, mis paistab ka Kuresaare-Kuivastu maanteele. Vanemates kirjades on seda kogudust nimetatud veel Püha-Valjala koguduseks ja asutamise ajal Kuresaare kogudusest eraldamise teel 1849. a kutsuti seda ka Kaarma (Karmeli) õigeusu koguduseks. 1850. aastaks oli kogudusel üle 1000 liikme, esimene jumalateenistus peeti 1. jaanuaril 1850, alates 1854. a üüris kogudus Reo kroonumõisa vana puuhoonet. Praegune kirik valmis ja pühitseti 20. oktoobril 1873. a apostel Andrease auks. Ikonostaas (kujusein) pärineb aastast 1888. 1889. a avati Vana-Lõve mõisahoones kool-palvela, kus peeti jumalateenistusi üks kord kuus. Kuni 1918. a tegutsesid koguduses Pihla, Siiksaare, Jööri, Haeska, Vana-Lõve koolid.

Apostel Andreas († 62) oli esimene, kes järgnes Kristusele, kutsudes Tema juurde ka oma venna Peetruse (Joh 1, 35-42). Enne oli ta koos apostel Johannesega Ristija Johannese õpilane. Pärast Püha Vaimu mahatulemist apostlite peale suundus ta eri maadesse jutlustama Jumala Sõnast, ilmselt on apostli jalg puudutanud ka Eestimaa püha pinda. Andreas on Konstantinoopoli ja Kreeka Kirikute rajaja, kust sajandeid hiljem levis ristiusk Bulgaaria, Serbia, Rumeenia, Venemaa ja teistele aladele. Ta seadis paljudesse kirikutesse vaimuliku ameti kandjaid ja tema palvete läbi on Jumal teinud kuni tänase päevani palju imesid. Oma märtrisurmaga

Eesti Apostlik-Õigeusu Kirikul on oma küünlavabrik

Margus Kivi

Tuulisesse ja külma novembrikuisesse Eestisse suundus kolm kreeklast, et seada siin töökorda küünalde tootmisliini, mille EAÕK Varahaldus oli soetanud meie Kiriku vajaduste katmiseks. Püsti seati kompaktned, kuid võimas tootmisliin, mille abil saab teha just selliseid küünlaid, milliseid vajatakse. Seade ise on lihtne ja töökindel, esmalt sulatatakse vaha, millesse tahti kastes valmibki küünal. Küünla suurus sõltub kastmiste arvust. Nii valmiski vanas Kõmsi koolihoones esimene proovipartii mesitaruna lõhnavaid küünlaid. Küünlaid tehakse ju naturaalsest mesilasvahast, mis ei sisalda mingeid kunstlikke lisandeid – sellest ka nende meeldiv aroom ning uskumatult pikk põlemisaeg.

Meie küünal on suure töö lõpptulemus. Tööd algavad väikesed mesilased, kes korjavad õietolmu ja valmistavad mett. Mee hoidmiseks ehitavad nad vahast kannu, mida puhastades saabki küünla. See küünal on valminud inimese ja looduse ühise tööna, et puhta annina jõuda palveks Jumala ette. Milline rõõm on süüdata küünal palveks, teades, et toetame sellega oma Kirikut ning hoiame samas ka looduse puutumatusena.

Margus Kivi küünaldega

Me ei süüta küünalt ikooni ette niisama, vaid teeme seda kindla soovi, eesmärgi ja palvega. Me palume abi ja õnnistust oma tegemistele, täname Jumalat Tema tehtud hea eest. Ja nii nagu Jumal annab armastava Isana oma lapsele kõige paremat, toome ka meie Talle anniks kõige paremat, me toome talle midagi isiklikku. Sest neid küünlaid ei tooda kusagilt kaugelt, vaid meie enda Kirikust, ning need toetavad meie enda Kirikut.

austas ta Jumalat Patra linnas Kreekas, kus ta seoti X-kujulisele ristile („andrease rist“). Püha Andrease osa säilmeid asubki Patra linna peakirikus.

Andreas / Andrei (< kr k *andrios* ‘mehine, julge’), temast on tulnud sellised nimed nagu Ando, Andres, Andrus, Anti jt, samuti eestipärane Vahur.

Foto: Andreas Pöld

Kirik kasvab koostöös

Järgmise aasta EAÕK eelarve koostamisel on arvestatud võimaluste piires koguduste soovide ja vajadustega. Kirikuvalitsuse ja koguduste vahelise koostöö parandamiseks on vaja tihedamaid kontakte ja suhtlemist. 14. detsembril toimus Kirikuvalitsuse koosolek esmakordselt koos preestritega.

Preestrite ülesandeks on kogu Kirikuvalitsusest saadud informatsioon edastada kogudustele. Kas ja kui hästi info liigub, sõltub ka koguduste juhtidest. Kogudused on valinud enda seast juhatuse, kes peavad korraldama koguduste tööd. Väga tähtis on koguduse liikmete toetus ja abi oma preestrite igapäevastes praktilistes tegevustes. Tugevad ja elujõulised on need kogudused, kus on aktiivsed koguduseliiemed ja hea juhatatus.

Koguduse liikmetel on õigus juhatused, kes oma tööga hakkama ei saa, ümber valida. Kõik see peab käima koos metropoliidi õnnistusega.

Tänu Eesti liitumisele Euroopa Liiduga on avanenud palju võimalusi kiriku arendamiseks. Enamus programme, millest kirikul on võimalik toetust taotleda, on seotud kohaliku elu edendamisega, mistõttu ideed peaksid tulema koguduste poolt.

Üks hea koostöönaide on Obinitsa kiriku-koolimaja katuse remont, mis sai teoks koguduse initsiatiivil, kaasrahastas Kirikuvalitsus ning toetusraha tuli Euroopa Liidust.

Kogudustega suhtlema ja koostööd tegema peavad ka Kirikuvalitsuse liikmed. Selleks on vajalik koguduste külastamine ja kohalike oludega tutvumine. Koguduste liikmed, suhelge julgelt otse Kirikuvalitsuse liikmetega!

Kadri Jäätma

EAÕK Kirikuvalitsuse liige
Tel: 509 0812, kadri.jaatma@eaok.ee

Kiusatus läbi alkoholi

23. septembril toimus EAÕK kirikukeskuses diakooniapäev teemal „Kiusatus läbi alkoholi”. Arutleti ja peeti ettekandeid teemadel, kuidas mõjub alkohol meie organismile, psüühikale ja hingele, kuidas reageerib sellele Kirik ja kogudus, ning kust on võimalik leida abi. Alljärgnevalt avaldame ühe ettekande, mis ajapuuduse tõttu jäi kohapeal pidamata. Kuna eneseabirühmade liikmetel tuleb meediaga suheldes jääda anonüümseks, piirdume autori puhul vaid eesnimega. (Toim)

Merike, alkohooliku täiskasvanud laps

Kui mul paluti sellel üritusel sõna võtta, sest mul on vastavas valdkonnas kogemusi, oli mu esimeseks küsimuseks: miks te seda (alkoholiteemalist diakooniapäeva) üldse korraldate? Vastus sisaldus kõigile laialisaadetud kutses: „sest pole inimest, kelle lähedaste või tuttavate seas poleks seda probleemi”. Ja ikkagi ... **miks just Sina oled täna siin?**

Võimalikud vastused oleksid:

olen alkohoolik (NB! iga inimene, kes joob, ei ole alkohoolik); olen alkohooliku lähedane või sõber; olen spetsialist (arst, sotsiaaltöötaja, vaimulik), kelle töö eeldab tegelemist alkoholismiga.

Mina olen täna siin kui alkohooliku täiskasvanud laps ja see on ka ainuke kogemus, mida saan jagada. Alkohoolikutele ja spetsialistidele võib minu kogemusest olla niipalju kasu, et olen veendunud – minu probleemid ei erine kuigivõrd alkohooliku probleemidest. Sellest veidi hiljem.

Kui juba käsitleda tänast teemat kiriklikus kontekstis, siis formuleeriksin selle oma kogemusele toetudes ümber: „**Kuidas on patt alkoholi või selle mõjude näol mind kätte saanud ja tegutseb jätkuvalt minu elus.**” Alkoholism on ainult üks patu väljendusviisidest ja õigupoolest peaksime rääkima palju laiemast tänapäeva nähtusest – sõltuvusest kui sellisest ja sellega kaasnevast nähtusest – kaassõltuvusest.

Alkoholismist kõneldes järgib meie harjumuspärane mõtteviis skeemi, kus:

Ringi keskel asub „tahtejõuetu” ja probleeme tekitav alkohoolik, tema ümber paigutuvad murelikud ja probleemide all kannatavad sugulased-sõbrad ning välimise ringi moodustavad alkohoolikuga tegelevad/töötavad spetsialistid koos nõrduinud ühiskonnaga, kes raiskab igal aastal tohutuid summasid nii kampaaniatele kui

ka alkoholismist tulenevate probleemide tagajärgede likvideerimisele.

Viimasel ajal on üha enam hakatud tunnistama tõsiasja, et alkoholism pole mitte tahtejõuetus, vaid **haigus**, mis nõuab ka vastavat käsitlemist. Palju vähem on räägitud sellest, et alkoholism on **perehaigus**, mis laieneb kõigile alkohooliku pereliikmetele (pere on aga teadupärast ühiskonna algrakuke). Seega muutuvad ka pereliikmed ja isegi sõbrad probleeme taluvatest isikutest probleeme tekitavateks. Ja seda nii iseenda kui ümbruskonna suhtes. Ma usun, et selles mõttes võiks rääkida lausa haigetest ühiskondadest, näiteks Eestis, Soomes ja Venemaal.

Alkohooliku pere ja isegi sõpruskond pole vähem haiged kui alkohoolik. Seda on ebameeldiv tunnistada, ometi on see nii. Alkohoolik põeb alkoholismi, tema lähedased põevad alkohoolikut. Mis kõige kurvem – alkohooliku lähedased ei kujuta oma olukorda tihti peale ettegi, nad arvavad tõsimeeli, et nendega on kõik hästi ja nende ainus mure on alkohoolik kaineks saada. Alkohoolikute lähedastele mõeldud programmis on aga ka selline määratlus:

„Me oleme neurootikud, kellel on neurootiline sundus muuta teist neurootikut, kellel on neurootiline sundus juua.” See näitab uues valguses alkohooliku lähedaste püüet alkohoolikut „päästa.”

Kust siis otsida abi ja kes peaks seda abi osutama? Mis on üldse alkohooliku aitamine?

Kui paluda kirjeldada, milles on sinu jaoks siitamaani seisnenud alkohooliku aitamine, siis peaksime saama üsna tuttava jada: pere poolt – moraliseerimine, ähvardused, lubaduste väljapressimine, uute võimaluste andmine, probleemide tasandamine ja kinnimätsimine, alkoholi peitmine ja hävitamine; töökoha ja ühiskonna poolt – ametlikud ettekirjutused, hoiatused, karistused ja ühiskondlikud kampaaniad. Tulemus on ikka üks.

On ka lugusid joomise päevapealt mahajätmisest, aga mainisin juba, et iga joodik ei ole alkohoolik. Pealegi tunneb AA programm ka „**kuiva joobe**” mõistet, mis tähendab, et alkohol kaob inimese elust, aga alkohoolikule omased probleemid jäävad. See kummutab veel ühe illusiooni – **nagu lõpeks alkohooliku ravi tema kaineks saamisega.** Sellega see alles ALGAB.

Parima ettekujutuse ümbruskonna viljatust tegutsemisest alkohooliku päästmisel annab Joseph Kellermanni tekst „Alkoholism – salgamise karussell” (www.hot.ee/alanon/lood_karussell).

inimest kõigis, kes me ümber on. Me oleme inimeste kõrval nende teel Jumala poole, nii kaua ja nii palju, kui Jumal meile seda ülesandeks annab. See aga ongi minu arusaamist mööda diakoonia – teenimine, mida inimesed vajavad sünnist surmani.

Jumalaema diakoonia paastulaager

1.–3. detsembrini oli meil võimalus veeta ühine nädalavahetus paastu ja palve rütmis Haapsalu lähedal Toorakul. Kogesime ühendavat usaldust, tänu millele tekibki osadus. Aitäh kõigile selle usalduse eest!

Lapsemeel on see, mis õpetab meid olema avatud, avatud oma Tavasele Isale. Jõudsime äratundmisele, et alati on vaja ausalt tunnistada oma hetkeolukorda (eriti soovis aidata teisi) ja, tundes end mingi olukorra ees jõuetuna, saame alati aidata teiste eest palvetades. Kõike, mida sellised laagrid annavad, on raske sõnadesse panna, seda on vaja kogeda. **Järgmisel korral oleme koos 30. märtsist 1. aprillini, suure paastu ajal.**

Vilja Raagmaa Haapsalu Maria-Magdaleena kogudusest: *Mingi kummaline igatsus hea mõistetamatult pakiseb minu sees. Natuke nagu nukker, natuke nagu rõõm ... Kumba enamalt? Ei tea. Mõlemat parajalt sõõm. Ta otsib elavaid sõnu, otsib elavaks-tegevaid sõnu, et nähtavaks sündida saaks.*

Vüümaks süiski ta end paigale seab mu südametõnades. Nõnda nüüd sõnuksi seda tunnet tean ... On Jumalaigatsus see läbi eneseleidmise, läbi otsinguolemise, läbi öö haku, läbi päeva alguse,

htm). Mitte asjata polnud meie skeem just ringikujuline.

Mida siis teha? Pöördun eelkõige alkohoolikute lähedaste ja sõprade poole, sest on suuresti tõenäoline, et alkohoolik selliselt ürituselt abi ei saa, spetsialistidel on aga ehk oma retseptid.

Kui sa paaniliselt tahad midagi teha alkohooliku hüveks, aga ei tea, mida teha, siis **istu maha ja ära tee esialgu midagi** (Lihtsalt palveta!). Sa oled niikuinii kõike juba proovinud. Kõige hullem on ebakompetentne tegemine. Sellest võid jällegi täpsemalt lugeda „Salgamise karussellist”.

Kui aga muremõtted sind rahule ei jäta, siis on sul oma kompetentsuse tõstmiseks mitmeid võimalusi:

kirjandus. AA sinine raamat (saab ettekujutuse, miks pole alkohol alkohoolikule mitte kiusatus, vaid sundkäitumine). Tommy Hellsteni „Jõehobu elutoas”, „Elu laps”, „Jõehobu töökohal”, „Saad kõik, millest sa loobud” (viivad alkoholismi käsitluse laiemale tasapinnale – laiendavad sealhulgas meie arusaamu sõltuvusest ja selle liikidest).

eneseabirühmad. Kõik nad põhinevad 12-astmelisel programmil. AA – alkohoolikutele (www.aa-est.ee), Al Anon – alkohoolikute lähedastele (www.hot.ee/alanon/) ja ATL – alkohoolikute täiskasvanud lastele (www.hot.ee/atlaps/). Eneseabirühmade põhimõte on sama, mis Sarovi vaga Serafimi ütlusel: „Päästa ennast ja tuhanded pääsevad su ümber”. Seal õpid, kuidas produktiivselt aidata alkohoolikut ehk siis selle läbi, et lased Jumalal ennast aidata. Rühmast ei saa rääkida, rühma tuleb kogeda. On ka meilirühma võimalus.

See kõik kannab vilja juhul, kui sind ei ajenda pelk uudishimu ega ühiskonnas valitsev trend, vaid **kui su valu on tõepoolest muutunud väljakannatamatuks.**

Mõni sõna **vaimulikust kõrkusest**, mida kohtab just kiriku liikmete seas. Me oleme abi suhtes valivad. Me lubame end aidata ainult ülimalt vaimulikel inimestel, raamatutel ja ringkondadel. Me dikteerime ise Jumalale meie aitamise viisi ja aja. Siin on ka põhjus, miks ei suudeta alkohoolikut aidata. Tahetakse ju mängida jumalat alkohooliku elus, samamoodi mängitakse jumalat omaenda suhtes Jumalaga – palutakse juhatus ja abi, et saavutada iseene eesmärke sobival ajal. Kõrkus pole kunagi kedagi aidanud. Kõrkuse vastandiks on alandlikkus, mis pole muud kui oma inimlike piiride tunnistamine. Ka teiste aitamise osas. Teist, sealhulgas alkohoolikut, saab kõige paremini aidata, aidates iseennast.

on Jumalatundmine see ikka läbi Pühade Isade palvete, kuni süitivad tuled ja valgus tõeliseks valguseks kirkastub, et nähtavaks sündida saaks.

Igatsust äratab virguma paast. Armas diakoonialaagri kaaslane! Rõõm on sinuga viibida Kristuse, me Jumala armu sees ühisel osaduspälvetsüdamehelendust jagada anda. See on üksteise hoidmine, sest elu nagu küünlaleekigi pole kerge kellelgi kanda, et nähtavaks sündida saaks.

See on meie südame sära, need on meie säravad silmad, mis ka homme nüü nagu täna säravad lootust maailma ... See on meie abi, see on meie jõud, mis kui viimasabin elustab neid, kelles põud, kes lähevad, päevad järjesti õlal, mingi kummalise ja nimetugi veel, enesele seletamatu põuepakitsusega, kuid kes häbenevad küsida teed, igatsedes tõelist, elavaks-tegevat Sõna, et nähtavaks sündida saaks.

Foto: Eha Ilves

17.–18. novembrini toimus Lepiku turismitalus arutelu vaimulikuks pühitsemise teemal.

Leena Helena Tõlpt

Kohal viibisid viis naist meie Kirikust: Helen Kooviste, Anneli Ilves, Urve Ivask, Marleen Hage ja Leena Tõlpt. Kõlama jäi mõte, et enne vaimulikuks pühitsemist tuleb valgustada nii meest kui naist selles, mis neid ees ootab. Tähtis on mõlemapoolne nõus- ja valmisolek pühitsemiseks. Mida kauem on enne pühitsemist koos elatud, seda parem. Pärast pühitsemist vajavad vaimulikkude toetus nii mees kui naine.

Helen Kooviste: *Ühistest teemadest me puudust ei tundnud. Kõik lap kõneleb see meie vajadusest jagada neid kogemusi (nüü häid kui halvemaid), mis vaimuliku kõrval elamise ja töötamisega kaasas käivad. Tõdesime ju, et raskematel aegadel toob leevendust teadmine, et teisedki on sarnast kogunud ning neist kogemustest tugevamaks saanuna ka toime tulnud. Vaimulikkude ametisse pühitsemiseks ei tohiks ka tema abikaasat tähelepanuta jätta. Selliste kokkusaamiste tulemusena võiks välja kujuneda omalaadne võrgustik, kus üksteise raskusi märgatakse ning mõistetakse vajadusel ka toeks olla.*

Valitseja loengumaterjal „Naised ja Kirik” (mõtisklus naiste kutsumuse üle kristlikust seisukohast) kinnitab seda, et naistel on ülimalt vastutusrikas kutsumus – aidata ilmale tuua vaimulikkude

Foto: Gennadi Baranov

ПОМНИ ГОСПОДА ИИСУСА ХРИСТА... (2 Тим 2, 8)

Будем помнить, как ожидает от нас св. апостол Павел, ведь Христос, победивший смерть, более не отдален от кого-либо и чего-либо. Агнец Божий, принесший себя в жертву на кресте ради спасения мира, после воскресения из мертвых, вознесения на небо и явления апостолам на пятидесятый день стал евхаристическим Телом для всего человечества, для всего тварного мира. Ведь воскресение из мертвых — это победа, окончательная победа над тленом, разделением и смертью.

Уже не я живу, но живет во мне Христос (Гал 2, 20), провозглашает св. апостол Павел. После воскресения Христова обновлению человеку уже более не угрожает падение, если он этого действительно хочет, поскольку в воскресшем Христе он отныне видит вещи не такими, какими они кажутся, иначе, чем образ этого мира, который «проходит».

Христианство — не идеализирующая религия и не вызывающее чувство вины этическое учение. Христианство — это Евангелие, благая весть, которая возглашает свободу и индивидуальность каждого, а также животворящее действие Св. Духа, находящегося по ту сторону смерти и тлена. Все зависит от того, как мы при-

нимаем и примеряем к своей жизни эту весть, то есть, в основном, от нашей свободы, поскольку мы — люди — являемся единственными творениями, у которых есть возможность индивидуализировать свою жизнь, сделать из тварного существа, испорченного, материального и смертного — вечное существо. И это возможно потому, что человек, являясь одновременно личностью и плотским существом, способен преобразовать энергию материального мира для движения к Богу и его восхвалению. Этому учит нас короткая и ясная формулировка Халкидонского собора: **человеческое и божественное во Христе не смешано и не раздельно.**

Уже не я живу, но живет во мне Христос, пишет св. апостол Павел. В этой твердой уверенности — космический масштаб, который превращает каждую вещь в жертву, евхаристию. «Если терпим», — добавляет апостол Павел: «с Ним и царствовать будем; если отречемся, и Он отречется от нас; если мы неверны, Он пребывает верен, ибо Себя отречься не может» (2 Тим 2, 12–13). У апостола Павла нет сомнений в том, что воплощение Иисуса Христа затрагивает любую форму жизни, любую культуру. Библейское «наполняйте землю, и обладайте ею» означает, что мы должны сделать ее Божиим Храмом, не злоупотреблять этим Храмом и не обезобразивать его. Нас же постоянно преследует искушение разделять то, что свойственно «нашей жизни», и то, что есть часть «даров Святого Духа». Мы продолжаем считать духовную жизнь дополнением так называемой естественной

жизни, в то время как Священное Писание и святые отцы знают только два способа существования: жизнь с Богом — в причастии, на котором основана жизнь — и жизнь отдельно от Бога, приводящую к развращенности и смерти.

Мы стоим перед лицом современного атеистического и материалистического общества, которое с яростью обращает к миру вопрос о смысле истории. Осмелимся сказать, что последняя революция может быть только делом Христовой Церкви. Ибо только Церковь, будучи носителем силы Святого Духа, способна явить присутствие невидимого Потустороннего в этом мире, того, что закрыто для технической и в высшей степени коммерческой цивилизации. В этом убеждении нет отрицания, это утверждение, уверенность в том, что каждая настоящая культура найдет свои «литургические» корни и станет иконой царствия небесного, которой коснется «перст Божий», даруя ей нечто, что сохранится навеки.

Господь наш Иисус Христос, сын Бога Живого, носящий на себе грехи мира, сделай так, чтобы мы никогда не забывали о том, что наша настоящая ответственность состоит в горячем и непрестанном желании искать святости, следствием чего является обожение мира и высшей целью — невыразимая хвала Богу!

+ Стефан,
Митрополит Таллинский
и всяя Эстонии

СЕКТЫ*

Опыт критического подхода

Ни для кого не секрет, что значительное число сект находят источник вдохновения в христианском учении и используют его для распространения своих теорий. Характерная черта сект — то, что они производят впечатление силы и надежности. Вовлекая своих приверженцев в активную деятельность, секты создают атмосферу солидарности. Благодаря этому сектанты, наконец, начинают верить в то, что они одни обладают всей полной истины. Им и в голову не приходит, что такая крайняя убежденность в своей правоте может быть только субъективной, поверхностной и недолговечной для многих из них. Такая уверенность есть лишь подтверждение ложности распространяемого ими учения.

Читая послания св. апостола Павла Тимофею: «Будет время, когда здравого учения принимать не будут, но по своим прихотям будут избирать себе учителей, которые льстили бы слуху» (2 Тим 4, 3) и Титу: «Ты же говори то, что сообразно с здравым учением» (Тит 2, 1), мы видим, что для апостола Павла секты — это болезнь, парализующая Тело Церкви. Подобную метафору используют и святые отцы.

В святоотеческих писаниях подчеркивается такое слабое место сект, как отсутствие чувства меры, особенно по отношению к вопросам истинности Веры. Как при болезни о расстройстве организма сигнализируют либо чрезмерная интенсивность какого-либо признака (например, высокая температура, высокое давление), либо его недостаточная интенсивность (низкая температура, низкое давление), так и в отношении сект к Истине присутствуют преувеличение или недооценка. Чтобы лучше понять сказанное выше, обратимся к трудам св. Иоанна Златоуста. Вот, что пишет он о существовавших в его время сектах Маркиона и Савеллия: «Посмотри, как все эти люди впали в заблуждение из-за неимения чувства меры, что всегда ведет к преувеличению или преуменьшению. Например, лжеучитель Маркион утверждает, что есть некий другой бог, которого не существует. Это одна крайность. Что же касается Савеллия, то он уверяет, что Сын, Отец и Святой Дух — не единое Божество**. Это другая крайность. Мы же знаем одну единственную Веру, которая хранит нас от бесчисленного множества лжеучений... Итак все то, что добавлено или отнято от нашего верования следует считать лживым и извращенным».

Но что же в действительности означает выражение «мера Истины»? Свт. Григорий Богослов дает ответ в «Догматических стихотворениях» (446, 7): «мерило — Сам Бог». И свт. Афанасий Великий называет Бога «Самой Истиной, ибо Его существо, природа неизменны». Поэтому во все времена единственным постоянным и неизменным мерилом может быть только Бог. Конечно, это верно и для всех лиц Святой Троицы.

Для нас, людей, основное мерило — Христос, раскрывший нам вышесказанное, ибо Он для нас «путь и истина и

жизнь» (Ин. 14, 6), «Альфа и Омега, начало и конец, <...> Который есть и был и грядет» (Откр. 1, 8). «И поскольку Иисус Христос», — пишет святой Григорий Нисский (6, 256, 17), «как Глава Тела Церкви представляет своим существом лик Церкви, верующие могут видеть в Нем самым явным образом невидимого Бога» («Точное изъяснение Песни Песней Соломона» 6, 256, 17).

Господь, спасший нас, не подчинил нас силе или страху, но Он Сам стал похожим на каждого из нас, принял на Себя нашу плоть. Господь — это именно та Жизнь, которую человек расточил и которой лишился, когда бездумно предался порокам этого мира, и отдался во власть смерти. Эта Жизнь, как говорит св. апостол евангелист Иоанн Богослов (1, 2), «явилась» не как философская теория или основополагающий принцип мироздания, но проявилась как Лик. «Да, христианство учит нас и свидетельствует о том», — пишет о. Александр Шмеман, «что в определенном месте в определенном момент истории совершенство Жизни входит в наше Человеческое естество как Лик, чья человеческая природа совершенна, как образ Иисуса Христа Назарянина из Галилеи... Христос — Спаситель мира, такова самая древняя весть христиан. И Он спас мир и нас, дав нам возможность жить, освободившись от времени и смерти. Именно в этом и заключается наше спасение».

В послании к филиппийцам св. апостол Павел говорит: «Ибо для меня жизнь — Христос, и смерть — приобретение». Христианство ни в коем случае не примиряется со смертью, но обнаруживает истинное значение смерти, ибо ею, как прекрасно говорит св. апостол Павел, открывается прежде всего настоящая Жизнь.

Большинство сект оказывает сиюминутную помощь, являет «чудеса», облегчающие страдания в жизни и позволяющие забыть о ежедневных горестях, или просто предлагает гуманные способы преодоления трудностей, по большей части материальных. Другими словами, мы имеем дело с дешевым религиозным опытом и товаром, удовлетворяющим эгоистичные нужды людей, ждущих, чтобы Бог служил их личным интересам. И почему бы и нет!

Но конечно же, это не главная цель христианства. Еще раз подчеркнем, что цель христианства — не помогать людям в атмосфере солидарности и братской любви мириться с пороками этого мира, болезнями, страданиями или со смертью, но открывать Истину, без которой нет спасения.

Предлагаемый христианством выход не укладывается в рамки такого понимания сектами помощи, единственной целью которой является удовлетворение людских потребностей. В противном случае не было бы никакого смысла в существовании христианства, поскольку другим религиям, будем честными, это удается гораздо лучше. «Для меня жизнь — Христос», — пишет св. апостол Павел. Христианскую весть невозможно понять, если мы не позволим Христу явить смысл и содержание Истинной Жизни. Быть христианином сегодня, так же, как и вчера, и завтра, означает с полной уверенностью исповедовать, что Христос есть

Жизнь каждой жизни, что Он Сам — Жизнь и, следовательно, Жизнь каждого из нас. Для того, чтобы придерживаться той меры, о которой говорили святые отцы, нет иного пути, кроме принятия Христа как Жизни и Света Жизни. «Ибо жизнь явилась», — пишет св. апостол Иоанн Богослов, «и мы видели и свидетельствуем, и возвещаем вам сию вечную жизнь, которая была у Отца и явилась нам, о том, что мы видели и слышали, возвещаем вам, чтобы и вы имели общение с нами: а наше общение — с Отцем и Сыном Его, Иисусом Христом» (1 Ин. 2-3).

Такова благая весть, которую Бог провозгласил во имя нашего спасения. И успех Его замысла основан именно на явленной таким образом Вере истинной. Любое искажение этой истины, каким бы незначительным оно ни казалось, искажает Образ Божий, хуже того, совершенно отрицает Бога. Так все ставится под сомнение. Действительно, «всякий, преступающий учение Христово и не пребывающий в нем, не имеет Бога» (2 Ин 1, 9).

Что же касается сект, то они не могут, не хотят этого признать. Они проповедуют неправильные методы лечения, которые в конце концов не приносят никаких результатов. Из этого ложного способа спасения проистекают все их слабости. Лжеучители «введут пагубные ереси и, отвергаясь искупившего их Господа, навлекут сами на себя скорую гибель» (2 Пет 2, 1), в то время, как человек может быть спасен только тогда, когда он встретится и станет единым целым с Иисусом Христом, Господом, Богочеловеком. Отлучить себя от этого — значит отрицать Божие присутствие в мире. Это значит отрезать себя от главы Тела Церкви. Руководствоваться мудростью плоти и плотским умом, питающимся химерами. Это означает отбросить Христа — Главу, «от которой все тело, составами и связями будучи соединяемо и скрепляемо, растет возрастом Божиим» (Кол 2, 19).

Нас, православных, зачастую упрекают в том, что мы принадлежим к древней Церкви — это следует, видимо, понимать так, будто бы мы не способны вникнуть в современные проблемы, в отличие от новых церквей, у которых новая, адаптированная для современного мира, весть. Я отвечу словами Иоанна Златоуста: «У кого нет старого, у того нет нового». В заключение можно сказать, что секты подобны деревьям, чьи корни перерублены, а сами они покрыты пластиком, чтобы казаться живыми. Поэтому секты и не могут указать путь к истинному спасению, привести к тому единственному незаменимому — к вечной Жизни, позволить людям вкушать истинной радости и мира в Духе Святом.

Кто имеет уши слышать, да слышит! (Мф 11, 15)

+ Стефан, Митрополит Таллинский и всяя Эстонии

* Настоящее эссе основывается в большой степени на исследовании на ту же тему доктора богословия, архимандрита Augustinus G. Muroc, опубликованном в журнале «Limnariion» (№ 26, с. 3 и № 27, с. 3); а также на сочинении о. Александра Шмемана „O Death, Where is Thy Sting“ (перевод на греческий язык — издательство „Plö“, Афины—Греция).

** Символ веры гласит, что Бог един в трех лицах.

ВИЗАНТИЙСКАЯ ЦЕРКОВНАЯ МУЗЫКА

Митрополит Стефан

Введение

Термином «византийская церковная музыка» обозначается музыка, возникшая и сложившаяся в IV–XV вв. на территории христианского Восточно-Римского государства — Византийской империи — со столицей в Константинополе. Обычно термин «византийская музыка» используют также и по отношению к музыке, которая исполнялась и исполняется после падения Константинополя в греческой православной церкви, поскольку эта музыка с большими или меньшими изменениями наследует византийскую традицию. Византийской музыкой называют и церковную музыку других христианских народов Восточной Церкви: армян, славян, а также средневековую русскую церковную музыку, поскольку она испытала прямое культурное и религиозное влияние Византийской империи. Цель настоящего доклада — дать обзор истории и сущности византийской церковной музыки.

Следует подчеркнуть, что с самого начала византийская музыка была исключительно вокальной. И по сей день в ней не используется ни один музыкальный инструмент, в то время как в западноевропейской церковной музыке музыкальные инструменты для дублирования или сопровождения человеческого голоса стали употребляться довольно рано.

Кроме вокальности, византийскую музыку характеризует также монофоничность. Мелодическая линия одна, она не сливается ни с одной другой мелодией. В византийской музыке царит единогласие. В этом отношении развитие византийской музыки радикально отличается от развития западноевропейской музыки, в которой уже в XII в. сложилась очень сильная система полифонической музыки, где комбинировались различные мелодии, звуча одновременно. Эту систему полифонической западноевропейской церковной музыки позже переняла и светская музыка, став основой знаменитым музыкальным традициям Ренессанса, барокко, классицизма и романтизма.

Несмотря на то, что от византийской музыки, ограничивающейся монофонией, может остаться впечатление, что она далеко отстала от блестящего западноевропейского развития, эта музыка призвала исполнителя не к экспериментам по созвучию различных мелодий, но к сверхточной разработке имеющегося в его распоряжении одного голоса. В результате были созданы мелодически совершенные и крайне прочувствованные музыкальные произведения, в полной мере отражающие ту религиозную духовность, присущую миру, который они представляют.

С добавлением, по всей вероятности, в середине XVI века, «исона» (ровной музыкальной линии, резонирующей с мелодией на протяжении всего исполнения) византийская музыка не потеряла своего монофонического характера.

Хотя история византийской музыки берет свое начало со времени переноса столицы Восточно-Римского государства в Константинополь в первой половине IV в., первые сведения об истории византийской музыки относятся к IX–X вв., поскольку необходимый для изучения музыкальных традиций вспомогательный материал — рукописи — появляются только в эти столетия. Что же касается предшествующих веков, мы вынуждены ограничиваться исследованием стихотворных текстов, исполнявшихся в церквях, поскольку отсутствует возможность реконструкции сопровождавшей эти тексты музыки. Судя по всему, в то время музыкальную традицию передавали из поколения в поколение, от учителя ученику устно, так как нотация тогда еще не была развита. С другой стороны, изучение этих текстов весьма полезно, поскольку мы часто встречаем те же формы в более поздних музыкальных рукописях, и позднейшее музыкальное развитие опирается в большой степени именно на эти формы.

Важнейший период византийского стиха или, как его

обычно называют, гимнографии — VI–IX вв. Именно в это время действовали наиболее важные кружки и жили наиболее известные авторы.

А) Церковная музыка

С ранних времен христианство взяло под опеку древнегреческое музыкальное наследие:

1. Первые «мелоды» (создатели духовной музыки первых веков) жили на территориях, куда античная культура и цивилизация, искусство и науки проникли с вторжением Александра Великого.
2. Гимнографы и композиторы I–VII вв. получили эллинистическое образование. Их произведения выделяются своей структурой и музыкальным ритмом и свидетельствуют о близком знакомстве авторов с греческой светской музыкой. Как кажется, доминировавшие в духовной музыке первых веков теории основывались на знании «пентахорда». Пентахорд — это звукоряд из пяти нот, (его называли еще «трохосом» — кругом), который учитывает скрещения четырех диагоналей круга. Так родилось четыре основных гласа и их производные.

В период зарождения христианства существовало две формы пения: чисто вокальное пение и пение, сопровождаемое музыкальными инструментами, как это было принято в еврейских синагогах.

Святые отцы отказались от использования шумных технических инструментов и запретили христианам использовать инструментальную музыку. Этому принципу следовали, развивали его и истолковывали многие отцы Церкви, в том числе св. Иоанн Златоуст. Но уже в античности Платон и Гораций отказались от использования мелодии без слов, ибо нашли, что такой метод может быть приятен, но бесполезен. Что же касается св. отцов, то они не только изгоняли инструментальную музыку из церкви, но не позволяли ее использовать и в качестве сопровождения.

Итак, существовало два способа пения:

- a) антифонное пение, когда поочередно пело два хора, два певчих (*antiphonos*, отсюда «антифон»);
- b) ипакои (*hupakoē*), когда пел один певчий.

Свт. Василий Великий писал: «хоры, разделившись на две части, поют попеременно одни за другими. Затем они предоставляют петь одному певчему, в то время как остальные слушают. Таким образом, благодаря разнообразию псалмодии, можно провести в молитве всю ночь».

По мнению св. отцов, плодотворно использовать антифонную псалмодию, в которой бы чередовались два хора, поскольку так у каждого будет достаточно времени для слушания и понимания богослужебных текстов.

Как было уже сказано, в Восточной Церкви не использовались музыкальные инструменты для сопровождения песнопений. Каковы причины этого? Для св. отцов церкви использование музыкальных инструментов в Ветхом Завете было связано со временем духовной незрелости в отношении к вере и знанию истины. Но с Новым Заветом все меняется. Музыкальные инструменты, использовавшиеся в Ветхом Завете — арфы, трубы и цимбалы — приобретают с этого момента духовное значение. Вместо них музыкальным инструментом становится человеческое тело. Барабаны и цимбалы заменяются языком и ртом, резонирующим при взаимодействии с губами. Именно так следует понимать изречение «Всякое дыхание да славит Господа». Так, успокоившееся человеческое тело становится музыкальным инструментом, который противопоставляется музыкальным инструментам, используемым в миру, например, на войне, в армии и которые выражают различные человеческие чувства, такие как любовь, ненависть, злость, страсть.

Св. Афанасий Великий писал, что человек, который находится в гармонии с самим собой и да исполнен Духа Святого, смиряет все члены своего тела и действует в соответствии с волей Божией.

Прп. Исидор Пелусиот отмечает: «Хвалите Его в тимпане и лице, во струнах и органе» —, говорит Псалмопевец, не меди звенящей и не усладительным орудиям вверяя Божественные песнопения, но нам повелевая плоть свою соделать тимпаном, то есть — не имеющего

никакого страстного движения, но омертвевшего в земных своих членах».

Григорий Нисский добавляет, что музыкальные инструменты нравятся более ушам, чем душе, поэтому мелодия не выполняет более своей задачи.

Свт. Иоанн Златоуст связывает желание петь с желанием активно участвовать в богослужении. Он подчеркивает, что желание верующего петь важнее, чем каллифония — красивое выдержанное пение. Он советует поступать так, чтобы можно было ощущать свое присутствие в Церкви, а не чувствовать себя, как в театре. Для него цель богослужения — не вызвать возвышенные религиозные чувства, а достичь истины и испросить прощения за совершенные прегрешения.

Св. отцы Восточной Церкви единодушно отрицают использование музыкальных инструментов при богослужении. Но для этого есть еще и другая причина. Так, например, о. Георгий Маталлинос, известный греческий богослов, объясняет неиспользование музыкальных инструментов в византийской традиции тем, что и в этом проявляется отличие Восточной Церкви от Западной. Он говорит, что не нужно пытаться сравнивать не поддающееся сравнению. Православная духовная музыка кардинально отличается от музыки Западной Церкви, поскольку имеет совершенно иные цели.

На Западе акцент ставится на мелодии, то есть на исполнителя, который делает все для того, чтобы его голос выражал всю свою нежность, тонкость, виртуозность, мастерство. Это требует от него большой силы выразительности и блестящих вокальных данных. На Западе помнят композитора. Мы же имеем дело с совершенно иным пониманием музыки, с другой культурой. На Востоке и не пытаются создать, как это часто бывает на Западе, что-то совершенно новое, не пытаются непременно быть в авангарде. Византийский композитор создает под воздействием вдохновения новое произведение, используя предыдущий музыкальный материал. Каждый новый византийский композитор — часть прежней музыкальной традиции, в которую он привносит новое дыхание. Очень важно это понять, поскольку именно этим объясняется понятие «традиционная музыка».

Искусство — не частное дело одного человека, оно не эгоцентрично: каждый музыкант знает, что он органически связан с сообществом. Великие византийские композиторы имеют обширные познания в области музыки, однако они не прерывают связи, соединяющей их с предыдущими поколениями.

Также, когда мы говорим о церковном пении, мы не используем глагола *tragoudō* — петь, но глагол *psallō* — петь псалмы.

С западной точки зрения никто не может быть самим собой, если не отказывается от прошлого. При таком понимании свобода проявляется в требовании абсолютной независимости, в желании постоянно исходить из ничего для того, чтобы создать что-то совершенно новое, невиданное и неслыханное, в стремлении вернуться к моменту творения *ex nihilo*, в приравнивании любого творца Богу.

В византийской музыке техника основана на традиции, и это принимается как служение, цель которого привести людей к Богу посредством литургической молитвы. Музыка становится проводником на дороге к спасению.

Следует упомянуть о том, что Римско-Католическая церковь не осталась равнодушной к традициям византийской музыки, орган в католическом богослужении начинают использовать лишь в XIII веке.

Пий X пишет в «Moto Proprio» (1903), что обычная церковная музыка — *чисто фонетическая*. Пий XI отмечает в своей энциклике «Divini Cultus», что «наша обязанность — подтвердить, что песнопение, сопровождаемое музыкальными инструментами, ни в коем случае не идеально».

В 116 статье II Ватиканского собора сказано: «Григорианское пение Церковь признает свойственным римской Литургии». Тем не менее, отказа от использования органа, введенного в литургическую практику, не произошло.

(следует)

КРЕЩЕНИЕ ГОСПОДНЕ (6 ЯНВАРЯ)

У Пресвятой Девы Марии была родственница Елисавета, жена священника Захарии. Она жила недалеко от Иерусалима. И она, и муж ее вели праведную жизнь, дожили до глубокой старости, а детей все у них не было. И вот, когда они потеряли уже всякую надежду иметь дитя, однажды, когда Захария совершал богослужение в храме, ему явился ангел и сказал, что у него родится сын, которого надо назвать Иоанн, и что этот сын будет проповедовать о скоро приходе на землю Спасителя Христа.

Предсказание ангела сбылось. У Елисаветы родился сын, которого и назвали Иоанном.

Когда Иоанн вырос, он удалился один в глухую пустыню и жил там в пещере, молясь Богу, до тех пор, пока ему не исполнилось 30 лет. Он вел очень суровый образ жизни, носил всегда одежду из грубой верблюжьей шерсти, толстый кожаный пояс, а пищей ему был дикий мед и акриды (насекомые вроде саранчи, это пища самых бедных людей на востоке).

Когда же Иоанну исполнилось 30 лет, он оставил свою пещеру и пришел к народу еврейскому на реку Иордан и стал проповедовать народу о том, что приблизилось царство Божие и скоро придет Спаситель мира. Он подготовлял людей к встрече со Спасителем, говорил им, что надо каяться в грехах, что надо быть чистым от грехов, не надо больше ни обижать друг друга, ни клеветать друг на друга, и в знак очищения от греха крестил евреев в воде реки Иордан. О Спасителе же он говорил так: «идет за мною Сильнейший меня, у Которого я недостойн, наклонившись, развязать ремень обуви Его; я крестил вас водою, а Он будет крестить вас Духом Святым» (Мк. 1, 7–8).

Иоанн был последним пророком перед пришествием Иисуса Христа. Его называют Предтечей и Крестителем. И вот в один из дней, когда Иоанн был на реке Иордане и крестил там людей, приходит к нему Сам Спаситель, Иисус Христос, которому в то время тоже было 30 лет, и просит Иоанна крестить и Его, как простого человека. Хотя Он, как Бог, конечно, был совершенно чист от греха. Иоанн ужаснулся и хотел удержать Его и сказал Христу: «Мне надобно креститься от Тебя, и Ты ли приходишь ко мне!» Но Иисус Христос ответил: «оставь теперь, ибо так надлежит нам исполнить всякую правду» (Мф. 3, 15). И тогда Иоанн крестил Его в воде реки Иордан. Крестившись, Иисус Христос вышел из воды, и вдруг раскрылись небеса, и увидел Иоанн Духа Божия, который сходил на Христа в виде голубя, и слышен был в это время голос с неба: «Сей есть Сын Мой возлюбленный, в Котором Мое благоволение».

Зачем крестился Господь, не имевший на Себе греха? Во время крещения Господа, в первый раз со времени рождения Иисуса Христа на земле, Бог явил себя людям во всей своей таинственной полноте, в пресвятой Троице. Был слышен голос с неба, голос Бога Отца, Дух Святой сходил в виде голубя, а сам Сын Божий Иисус Христос принял крещение от Иоанна.

Так сбылось все, что говорил Иоанн о грядущем Спасителе, Иисусе Христе. В Своем крещении Христос безгрешный принял на Себя все человеческие грехи и заступился за нас перед Богом Отцом. Своим крещением в воде и прикосновением к этой воде Он очистил не только воды Иорданские, но и все воды на земле. И теперь при крещении в воде мы очищаемся от грехов и получаем прощение.

Ин. 1, 6–34

Был человек, посланный от Бога; имя ему Иоанн. Он пришел для свидетельства, чтобы свидетельствовать о Свете, дабы все уверовали чрез него. Он не был свет, но был послан, чтобы свидетельствовать о Свете.

Был Свет истинный, Который просвещает всякого человека, приходящего в мир. В мире был, и мир чрез Него начал быть, и мир Его не познал. Пришел к своим, и свои Его не приняли. А тем, которые приняли Его, верующим во имя Его, дал власть быть чадами Божиими, которые ни от крови, ни от хотения плоти, ни от хотения мужа, но от Бога родились. И Слово стало плотью, и обитало с нами, полное благодати и истины; и мы видели славу Его, славу, как Единородного от Отца.

Иоанн свидетельствует о Нем и, восклицая, говорит: «Сей был Тот, о Котором я сказал, что Идущий за мною стал

впереди меня, потому что был прежде меня». И от полноты Его все мы приняли и благодать на благодать.

Ибо закон дан чрез Моисея; благодать же и истина произошли чрез Иисуса Христа. Бога не видел никто никогда; Единородный Сын, сущий в недре Отчем, Он явил.

И вот свидетельство Иоанна, когда Иудеи прислали из Иерусалима священников и левитов спросить его: «Кто ты?»

Он объявил, и не отрекся, и объявил, что «я не Христос». И спросили его: «Что же? Ты Илия?» Он сказал: «Нет». «Пророк?» Он отвечал: «Нет». Сказали ему: «Кто же ты? Чтобы нам дать ответ пославшим нас: что ты скажешь о себе самом?» Он сказал: «Я глас вопиющего в пустыне: исправьте путь Господу, как сказал пророк Исаия». А посланные были из фарисеев. И они спросили его: «Что же ты крестишь, если ты ни Христос, ни Илия, ни пророк?» Иоанн сказал им в ответ: «Я крещу в воде; но стоит среди вас Некто, Которого вы не знаете. Он-то Идущий за мною, но Который стал впереди меня. Я недостойн развязать ремень у обуви Его».

Это происходило в Вифаваре при Иордане, где крестил Иоанн.

На другой день видит Иоанн идущего к нему Иисуса и говорит: «Вот Агнец Божий, Который берет на Себя грех мира. Сей есть, о Котором я сказал: за мною идет Муж, Который стал впереди меня, потому что Он был прежде меня. Я не знал Его; но для того пришел крестить в воде, чтобы Он явлен был Израилю». И свидетельствовал Иоанн, говоря: «Я видел Духа, сходящего с неба, как голубя, и пребывающего на Нем. Я не знал Его; но Пославший меня крестить в воде сказал мне: на Кого увидишь Духа сходящего и пребывающего на Нем, Тот есть крестящийся Духом Святым. И я видел и засвидетельствовал, что Сей есть Сын Божий».

Прочитайте также 3-ю главу Евангелия от Матфея, 1-ю главу Евангелия от Марка (стихи 1–11), 4-ю главу Евангелия от Иоанна (стихи 2–22).

ВОДОСВЯТИЕ

Мы хотим всегда окружать себя святыми предметами. Так, прежде всего, мы любим иконы и вешаем их в своих комнатах и молимся перед ними. Мы хотим и все другие предметы, нас окружающие, освящать, например, дом, в котором мы живем, наши поля, луга, нашу пищу и многое другое. Одним словом, мы хотим, чтобы все кругом нас было благословенно от Бога, тогда нам спокойнее и лучше жить.

В день Крещения Господа, 6-го января, наша Церковь дает Божие благословение на воду и совершает благословение воды. И этой святой водой потом уже можно освящать другие предметы. И потому мы поем: «Днес вод освящается естество, и разделяется Иордан и своих вод возвращает струи, Владыку зря крещаему». («Сегодня освящаются воды, разделяется Иордан, и струи своих вод возвращает назад, видя Господа крещающимися».)

В эти дни, 5-го и 6-го января, два раза совершается освящение воды. Первый раз, в сочельник праздника, т. е. накануне Крещения. Священник совершает освящение воды в церкви. Мы все разбираем эту освященную воду по домам и храним ее около святых икон и употребляем ее в случае болезни или когда надо освятить что-либо.

Тропарь

Во Иордане крещающуся Тебе, Господи, Троическое явися поклонение: Родителей бо глас свидетельствоваше Тебе, возлюбленного Тя Сына именуя, и Дух, в виде голубине, извествоваше словесе утверждение. Явлейся, Христе Боже, и мир просвещей, слава Тебе. При крещении Твоем во Иордане, Господи, открылось поклонение Троице: ибо голос Родителя свидетельствовал о Тебе, возлюбленным Тебя Сыном именуя, и Дух в виде голубицы подтверждал Его слова непреложность. Явившийся Христе Боже и мир просветивший, слава Тебе!

Кондак

Явился еси днес вселенней, и свет Твой, Господи, знаменася на нас, в разуме поющих Тя; пришел еси и явился еси, Свет неприступный. Явился Ты в сей день вселенной, и свет Твой, Господи, запечатлелся на нас, в полноте знания воспевающих Тебя: «Пришел, явился Ты, Свет неприступный!»

ТАИНСТВО КРЕЩЕНИЯ

Господь Иисус Христос велел апостолам своим идти по всей земле, говорить всем о себе, как о Спасителе мира, и крестить всех людей. «Итак идите, научите все народы, крестя их во имя Отца и Сына и Святаго Духа, уча их соблюдать все, что Я повелел вам; и се, Я с вами во все дни до скончания века. Аминь» (Мф. 28, 19–20). «...Кто не родится от воды и Духа, не может войти в Царствие Божие» (Ин. 3, 5).

Таинство крещения — это духовное рождение человека. Крещаемого трижды погружают в святую воду в знак страданий, Смерти и Воскресения нашего Господа. И так он очищается от первородного греха, который, начиная с Адама и Евы, передается каждому человеку, а также от своих собственных грехов. Через это таинство человек становится тем, кем был Адам до грехопадения: чистым и безгрешным, становится ветвью истинной виноградной лозы — Христа (Ин. 15, 1–5). Он становится членом Божией семьи, Церкви Христовой. Он умирает для греха и начинает новую жизнь — жизнь христианина. Погружение в святую воду крещаемого и его исхождение из воды символизирует воскресение из мертвых. Но для того, чтобы очищение в воде было истинным и исцеляющим, тот, кто получает крещение, должен верить в Господа Иисуса Христа, хотеть изменить свою жизнь, желать исправиться. Об этом исправлении свидетельствует крещаемый, отвечая на вопрос священника «Отрицаешься ли сатаны, и всех дел его, и всех ангелов его и всякого служения ему и всей гордыни его?». Он должен три раза сказать: «Да, отрицаюсь». О своей вере крещаемый свидетельствует тем, что дает обещание стремиться соединиться с Христом и читать Символ веры. Затем священник трижды погружает крещаемого в святую воду, произнося: «Крещается раб Божий (называет его имя) во имя Отца и Сына и Святаго Духа. Аминь». После крещения крещаемому надевается на шею крест и белая рубашка в знак его чистоты.

В первые века Церковь крестила многих взрослых людей. Перед крещением их учили христианской вере и объясняли учение Господа Иисуса. Называли их оглашенными, изучающими веру. Крещение совершалось во время больших церковных праздников — Рождества Христова, Богоявления, Воскресения и Пятидесятницы. Поэтому мы и сейчас поем во время этих праздников: «Елицы во Христа крестистесь, во Христа облекостесь». («Кто во Христа крестился, тот во Христа и оделся».)

Были и такие оглашенные, которые еще прежде Крещения принимали мученическую смерть за свою веру во Христа. Их крестили и очищали не в воде, но в собственной крови. Мученическая смерть и становилась для них крещением.

Каждый человек нуждается в крещении уже с самых первых дней своей жизни, и потому Церковь крестит новорожденных. Господь сказал: «Пустите детей и не препятствуйте им приходить ко Мне, ибо таковых есть Царство Небесное» (Мф. 19,14). Апостолы поступали по словам Господа, принимая детей в Церковь Христову.

Вспомните, как апостол Петр крестил первого язычника, римского военачальника Корнилия и всю его семью — детей и взрослых. Вера священника, вера родителей, вера крестных заменяет то, чего нет в детском сознании, поскольку Любовь Божия действует независимо от возраста человека. Несмотря на это, на крестных возлагается обязанность воспитывать своих крестников в вере. Если ребенок находится при смерти, а священника нет рядом, крещение может совершить любой христианин. В этом случае нужно взять чистую воду и полить ей ребенка, говоря: «Крещается раб Божий ... во имя Отца и Сына и Святаго Духа. Аминь». Если ребенок выздоравливает, это не означает, что его нужно снова крестить. Священник просто прочтет те молитвы, которые не были прочтены, и совершит таинство миропомазания.

KRISTUSE RISTIMINE: 6. JAANUAR

Pühimal Neitsil oli sugulane nimega Eliisabet, preester Sakaria naine. Sakaria ja Eliisabeti kodu asus Jeruusalemma lähedal ja nad elasid Jumala silmis õiglast elu. Nii olid nad jõudnud juba väga kõrgesse ikka, ilma et neil oleks olnud lapsi ja nad ei lootnudki enam last saada. Aga ühel päeval kui Sakarias täitis templis oma preestrikohuseid, ilmus talle ingel ja ütles: „Sa saad poja ja paned talle nimeks Johannes. See poeg hakkab kuulutama Kristuse peatset tulekut.”

Ingli sõnad läksid täide. Eliisabet sünnitas poja, kellele nad panid nimeks Johannes. Kui Johannes suureks sai, läks ta kõrbesse ja jäi sinna Jumalat paludes, kuni oli saanud kolmekümneaastaseks. Johannese elu oli karm; ta elas koopas ja kandis rohmakaid kaamelinahkadest valmistatud riideid, mida hoidis koos paks nahkvöö; ta söi metsmesilaste mett ja rohutirtse, Idamaades söövad sellist toitu ainult väga vaesed inimesed.

Kui Johannes sai kolmekümneaastaseks, lahkus ta oma koopast ja läks Jordani jõe äärde, kus hakkas juutidele jutlustama ning kuulutas, et Jumalariik on lähedal ja varsti tuleb maailma Päästja. Nii valmistas Johannes inimesi ette Kristuse tulekuks: „Pöörduge oma pattudest, ärge tehke enam ligimesele ülekohtu, ärge rääkige üksteisest halba.” Ja kui nad olid meelt parandanud, ristis ta neid Jordani vees. Päästja kohta ütles Johannes nii: „Pärast mind tuleb minust vägevam, kelle jalatsipaelagi ma ei kõlba kummardudes lahti päästma. Mina ristin teid veega, aga tema ristib teid Püha Vaimuga” (Mk 1,7).

Johannes oli viimane prohvet enne Kristuse tulekut, teda kutsuti Eelkäijaks ja Ristijaks.

Ühel päeval kui Johannes Jordani ääres ristis, tuli meie Issand Jeesus Kristus ise sinna ja asus rahva hulka. Keegi ei tundnud Teda ära, aga kui ta Johannese juurde jõudis, et lasta ennast ristida nagu kõik teised, kohkus Johannes väga ja tahtis Teda peatada, öeldes: „Mul on vaja, et Sina mind ristiksid, aga Sina tuled minu juurde.” Jeesus vastas talle: „Olgu pealegi; sest nõnda on meie kohus täita kõike õigust!” (see tähendab seda, mida Jumal on käskinud) (Mt 3,15). Siis pani Johannes käed Issanda pea peale ja ristis Teda Jordani vees. Kristus tuli veest välja ja äkki avanes taevast. Johannes nägi, kuidas Püha Vaim laskus tuvi kujul Kristuse peale ja kuuldus hääli, mis ütles: „See on minu armas Poeg, kellest mul on hea meel.”

Miks lasi Issand ennast ristida? Jumalana oli ta puhas igasugusest patust. Oma ristimise läbi sai Jumal näidata ennast inimestele kogu oma täiuslikkuses, ilmutada püha Kolmainu salasust, sest taevast kostis Isa hääli, Püha Vaim laskus taevast tuvi kujul ja Kristus ise oli kohal, kui Johannes Teda ristis.

Nii oli tõsi kõik see, mis Johannes Jeesusest kui tulevase Päästjast oli rääkinud. Ristimise ajal võttis Kristus, kes oli patuta, enda peale kõikide inimeste patud ja kahetses Jumal-Isa ees meie eest meie patte. Ja kuna Teda ristiti veega ja Ta puudutas seda vett, siis tegi Ta puhtaks mitte ainult Jordani jõe vee, vaid kogu maailma vee. Ja nüüd võime meiegi ristimisvees oma pattudest puhtaks saada ja need antakse meile andeks.

Jh 1, 6-34

Oli Jumala läkitatud mees, nimega Johannes, see pidi tunnistust andma, tunnistama valgusest, et kõik hakkaksid tema kaudu uskuma. Tema ise ei olnud valgus, vaid ta pidi tunnistama valgusest.

Tõeline valgus, mis valgustab iga inimest, oli maailma tulemas. Ta oli maailmas, ja maailm on tekkinud tema läbi, ja maailm ei tundnud teda ära. Ta tuli omade keskele, ent omad ei võtnud teda vastu. Aga kõigile, kes tema vastu võtsid, andis ta meelevalla saada Jumala lasteks, neile, kes usuvad tema nimesse, kes ei ole sündinud verest, ei liha tahtest, ei mehe tahtest, vaid Jumalast. Ja Sõna sai lihaks ja elas meie keskel, ja me nägime tema kirkust nagu Isast Ainusündinu kirkust, täis armu ja tõde.

Johannes tunnistas temast ja hüüdis valjusti: „Tema ongi see, kelle kohta mina ütlesin: See, kes tuleb pärast mind, on olnud

minu eel, sest tema oli enne kui mina.” **Jah, meie kõik oleme võtnud tema täiusest, ja armu armu peale.** Seadus on ju antud Moosese kaudu, arm ja tõde aga tulnud Jeesuse Kristuse kaudu. Keegi ei ole iialgi näinud Jumalat. Ainusündinud Poeg, kes on Isa rinna najal, tema on meile teate toonud.

Ja see on Johannese tunnistus, kui juudid läkitasid tema juurde Jeruusalemmast preestrid ja leviite küsima: „Kes sina oled?” Tema tunnistas ega salanud, vaid tunnistas: „Mina ei ole Messias.” Ja nad küsisid temalt: „Kes siis? Kas sa oled Eelija?” Ja ta ütles: „Ei ole.” – „Kas sa oled prohvet?” Aga tema vastas: „Ei.” Siis nad ütlesid talle: „Kes sa siis oled? Me peame andma vastuse neile, kes meid läkitasid. Kelleks sa ennast nimetad?” **Ta lausus: „Mina olen hüüdjaja hääli kõrbes: Tehke tasaseks Issanda tee, nõnda nagu prohvet Jesaja on ütelnud.”** Aga läkitatuid oli ka variseride seast. Ja need küsisid Johanneselt: „Kui sa ei ole Messias ega Eelija ega prohvet, miks sa siis ristid?” Tema vastas neile: „Mina ristin veega, aga teie keskel, kuigi teie teda ei tea, seisab juba see, kes tuleb pärast mind. Mina ei ole väärt tema jalatsipaelagi lahti päästma.” See juhtus Betaanias, sealpool Jordanit, kus Johannes oli ristimas.

Järgmisel päeval nägi Johannes Jeesust enda juurde tulevat ja ütles: „Vaata, see on Jumala Tall, kes kannab ära maailma patu. Tema ongi see, kelle kohta ma ütlesin: Pärast mind tuleb mees, kes on olnud minu eel, sest tema oli enne kui mina. Minagi ei teadnud, kes ta on, kuid ma olen tulnud ristima veega selleks, et tema saaks avalikuks Iisraelile.” Ja Johannes tunnistas: „Ma nägin Vaimu tuvina taevast laskuvat ja tema peale jäävat. Minagi ei teadnud, kes ta on, kuid see, kes minu läkitas veega ristima, tema ütles mulle: Kelle peale sa näed Vaimu laskuvat ja tema peale jäävat, see ongi, kes ristib Püha Vaimuga. Ja ma olen näinud ja tunnistanud, et seesama on Jumala Poeg.”

Lugege ka Matteuse evangeeliumi 3. peatükki, Markuse evangeeliumi peatükki 1, 1-11 ja Johannese evangeeliumi peatükki 4, 2-22.

VEEPÜHITSUS

Me tahame, et meie ümber oleksid alati pühitsetud asjad; meil on igas toas ikoonid ja me palvetame nende ees. Aga me tahame pühitseda ka teisi asju, mis meid ümbritsevad, nagu meie kodu, põllud, toit... Ühesõnaga, me soovime, et kõik meie ümber oleks Jumala poolt õnnistatud, sest siis on meie elu lihtsam, nii tunneme ennast kindlamalt.

Jordani pühal, 6. jaanuaril kutsub meie Kirik Jumala armu vee peale, seda nimetatakse veepühitsuseks. Pärast saame meie selle veega kõike pühitseda. Ja seepärast me laulame: „Täna pühitsetakse vee loomus ja Jordan jaotub ning pöörab oma veed tagasi Issanda ristitavat nähes.”

Jordani püha ajal osaleme veepühitsusel kaks korda: esimest korda püha eelõhtul 5. jaanuaril. Preester toimetab vee pühitsemist kirikus. Me kõik võtame natukene sellest veest koju kaasa ja hoiame seda ikoonide juures, et kasutada seda haiguse puhul või millegi õnnistamiseks.

Pealaul

Kui Sind Jordani jões ristiti, oh Issand,
siis ilmus Kolmainu Jumala kummardamine,
sest Isa hääli tunnistas Sind oma armsaks Pojaks
ja Vaim tuvikese näol kinnitas tõeks selle tunnistuse.
Kristus Jumal, kes Sa oled ilmunud ja maailma valgustanud,
au olgu Sulle.

Kondak

Sa ilmusid, Issand, täna maailmale
ja Sinu valgus paistis meie peale,
kes Sind tundes laulame:
Sa tulid ja ilmusid,
oh ligipääsmatu Valgus!

RISTIMISE SALASUS

Meie Issand Jeesus Kristus käskis oma apostlitel minna kõikjale üle maa, kuulutades head sõnumit ja ristides inimesi. „Minge siis, tehke jüngeriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.” (Mt 28, 19-20) „... Kes ei sünni veest ja Vaimust, ei saa minna Jumala riiki.” (Jh 3,5).

Ristimise salasus on inimese vaimulik sündimine. Ristitu katetakse kolm korda pühitsetud vette meie Issanda kannatuste, surma ja ülestõusmise märgiks ja nii saab ta puhtaks pärispatust, mis Aadamast ja Eevast alates on edasi antud igale inimesele, ja ka omaenese pattudest. Selle salasuse läbi saab inimene selleks, kes Aadam oli enne pattu langemist: puhtaks ja terviklikuks... **otseku viinapuu oks, mis on tõelise Viinapuu, Kristuse, küljes** (Jh 15, 1-5). Ja temast saab Jumala perekonna, Kristuse Kiriku liige. Ta sureb patule ja alustab uut elu, kristlase elu. Seda surnuist ülestõusmist sümboliseerib ristitava astumine pühitsetud vette ja veest välja tulemine. Aga selleks, et see puhtastumine vees oleks tervendav ja tõeline, peab ristitav uskuma Issandasse Jeesusesse ja soovima muuta oma elu s.t meelt parandada. Sellest meeelparandamisest annab ristitav tunnistust siis, kui ta vastab preestri küsimusele: „Salgad sa ära Saatana ja kõik tema inglid ja kõik tema teod ja kogu tema kõrkuse?”, vastates kolm korda, et ta ütleb lahti. Oma usust annab ristitav tunnistust sellega, et töötab püüelda ühinemise poole Kristusega ja loeb usutunnistust. Siis kastab preester ristitava kolm korda vette, öeldes: „Ristitakse Jumalasalane (ümmardaja) ... Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimel, aamen”. Pärast ristimist pannakse ristitule kaela rist ja selga valge rüü tema puhtuse märgiks.

Esimestel sajanditel ristiti Kirikus palju täiskasvanuid. Enne ristimist õpetati neile kristlikku usku ja seletati Issanda Jeesuse õpetust; neid kutsuti katehumeenideks, usuõppijateks. Ristimisi toimetati suurte kirikupühade ajal: Kristuse sündimise pühal, Issandailmumise pühal, ülestõusmispühadel ja nelipühil. Seepärast laulame praegugi neil pühadel: „Kõik, kes teie olete Kristusesse ristitud, olete ka ennast Kristusega ehtinud.”

Oli ka selliseid usuõppijaid, kes juba enne ristimist pidid surema märtrisurma oma usu pärast Kristusesse. Neid ristiti ja puhtastati mitte vees, vaid omaenese veres. Nende märtrisurmast saigi neile ristimine.

Ristimist vajab iga inimene hädasti juba alates esimestest elupäevadest ja seepärast ristib Kirik vastsündinuid. Issand on öelnud: „Laske lapsed olla ja ärge keelake neid minu juurde tulemast, sest selliste pärast on taevariik!” (Mt 19,14). Apostlid toimisid Issanda sõnade järgi, kui nad lapsi Kristuse Kirikusse vastu võtsid.

Tuletage meelde, kuidas apostel Peetrus ristis esimese pagana, Rooma väepealiku Korneeliuse ja kogu tema perekonna: nii lapsed kui ka suured. Ristimist toimetava preestri usk, vanemate ja ristivanemate usk asendab seda, mis lapsukese teadmistes puudu jääb, sest Jumala Arm toimib sõltumata inimese vanusest. Sellele vaatamata lasub ristivanematel kohustus kasvatada oma ristilast usus.

Kui laps on surmaohus ja preestrit käepärast ei ole, võib ristimist toimetada iga kristlane; sel juhul tuleb võtta puhast vett ja kasta sellega last, öeldes: „Ristitakse Jumalasalane (ümmardaja) ... Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimel, aamen.” Kui laps jääb elama, ei tähenda see, et teda tuleks uuesti ristida. Preester loeb lihtsalt need palved, mis jäid lugemata ja viib läbi võidmise salasuse.

Feuillets catéchétiques No 8, YMCA Press—Paris

BÜTSANTSI KIRIKUMUUSIKA

Metropoliit Stefanus

Sissejuhatus

Terminiga 'bütsantsi kirikumuusika' tähistatakse muusikat, mis sai alguse ja kujunes välja IV–XV sajandil kristliku Ida-Rooma riigi aladel – Bütsantsi keisririigis pealinnaga Konstantinoopol. Tavaliselt kasutatakse terminit 'bütsantsi muusika' ka muusika kohta, mida lauldi ja lauldakse pärast Konstantinoopoli langemist kreeka õigeusu kirikus, kuna see muusika järgib suuremate või väiksemate muudatustega bütsantsi traditsiooni. Bütsantsi muusika alla kuulub ka teiste idakirikute kristlaste: armeenlaste, slaavi rahvaste, venelaste keskajane kirikumuusika, kuna selles on tunda Bütsantsi keisririigi otsesest kultuurilist ja religioosset mõju. Antud ettekande eesmärk on anda ülevaade bütsantsi kirikumuusika ajaloost ja olemusest.

Tuleb rõhutada, et bütsantsi muusika on olnud algusest peale ainult vokaalne. Selles ei kasutatud ega kasutata tänapäevani ühtegi muusikainstrumenti, samas kui Lääne-Euroopa kirikumuusikas hakati juba väga varakult kasutama muusikainstrumente kas inimhääle dubleerimiseks või saateks.

Lisaks vokaalsusele iseloomustab bütsantsi muusikat monofoonilisus. Muusikapalad on loodud ühele viisile, mis ei sobitu ega põimu ühegi teise meloodiaga. Selles suhtes erineb bütsantsi muusika areng radikaalselt Lääne-Euroopa muusika arengust, kus juba XII sajandil kujunes välja väga tugev polüfoonilise muusika süsteem, milles kombineerisid üheaegselt kõlades erinevad meloodiad. Selle lääne-euroopaliku polüfoonilise kirikumuusika süsteemi võttis hiljem üle ka ilmalik muusika, pannes sajandite möödudes aluse kuulsatele renessanss-, barokk-, klassitsistliku ja romantilise muusika traditsioonidele.

Ehkki monofooniaga piirduvast bütsantsi muusikast võib jääda mulje, et jäädi kõrvale Lääne-Euroopa hiilgavast arengust, suunas see muusika esitajat mitte küll paljude meloodiate kooskõla katsetamisele, kuid tema kasutuses oleva ühe hääle ülitäpsele väljatöötamisele ning suutis seega luua meloodiliselt ülimalt täiuslikke ja äärmiselt läbitunnetatud muusikateoseid, mis väljendasid suurepäraselt nende esindatavale maailmale omast religioosset vaimsust.

'Isoni' (noodi mis resonanceerib koos meloodiaga kogu esituse kestel) lisandumisega ilmselt XVI sajandi paiku ei kaotanud bütsantsi muusika oma monofoonilist iseloomu.

Ehkki bütsantsi muusika ajalugu algas Ida-Rooma riigi pealinna üleviimisega iidsele Byzantioni linna – Konstantinoopolisse – IV sajandi esimesel poolel, ulatuvad bütsantsi muusika ajaloo alased teadmised üksnes IX–X sajandisse, sest vajalik abimaterjal muusikatradsioonide uurimiseks – käsikirjad – ilmuvad alles neil sajanditel. Mis puudutab varasemaid sajandeid, peame piirduma kirikutes lauldud luuletuste uurimisega, kuna meil pole võimalik rekonstrueerida neid tekste saatnud muusikat. Tundub, et sel ajal anti muusikatradsiooni põlvkonnalt põlvkonnale, õpetajalt õpilasele edasi suuliselt, kuna noodikiri polnud välja arenenud. Samas on nende tekstide uurimine väga kasulik, sest tihti kohtame samu vorme hilisemates muusikalistes käsikirjades ja hilisem muusikaline areng toetub suuresti just nendele vormidele.

Bütsantsi luule või hümnograafia, nagu seda tavatsetakse nimetada, tähtsaim periood on VI–IX sajand, kuna sel ajal tegutsesid kõige olulisemad rühmitused ja elasid kuulsaimad autorid.

A) Kirikumuusika

Algusaegadest peale võttis kristlus teatavas mõttes oma hoole alla vana-kreeka muusikalise pärandi:

1. esimesed meloodid (esimeste sajandite vaimuliku muusika loojad) elasid piirkondades, kuhu antiik-kreeka kultuur ja tsivilisatsioon, sealsed kunstid ja teadus olid jõudnud Aleksander Suure vallutustega.
2. I–VII sajandi hümnograafid ja heliloojad said hellenistli-

ku hariduse. Nende teosed paistavad silma struktuuri ja muusikarütmi poolest, mis näitab, et nad tundsid suurepäraselt kreeka ilmalikku muusikat ja tundub, et teooriad, mis valitsesid esimeste sajandite vaimuliku muusikat, põhinesid *pentachordoni* tundmisel. *Pentachordon* oli viiest noodist koosnev gamma, mida nimetati ka trohhoseks (ringiks), mis arvestab ringi nelja läbimõõdu ristumist. Nii sündisid neli peamist laadi (viisi) ja nende tuletised.

Kristluse ilmumise ajal kasutati laulude puhul kahte meetodit: puhtvokaalset laulu ja laulu, mida saadeti muusikainstrumentidega, nagu oli tavaks juudi sünagoogides.

Aga kirikuisad ütlesid lahti lärmakate tehniliste instrumentide kasutamisest ja keelasid oma apostellikes ettekirjutustes kristlastel instrumentaalmuusika mängimise. Seda põhimõtet järgisid, arendasid ja ka põhjendasid väga paljud kirikuisad, sealhulgas püha Johannes Kuldsuu. Kuid juba antiikajal olid Platon ja Horatius loobunud sõnadeta meloodia kasutamisest, sest leidsid, et selline meetod, mis võis olla küll meeldiv, on kasutu. Mis puudutab kirikuisasid, siis nad mitte üksnes ei kihutanud instrumentaalmuusikat kirikust välja, vaid ei lubanud seda kasutada ka laulu saateks.

Seega lauldi kahte moodi:

- a) vaheldumisi laulsid kaks koori, kaks lauljat (*antiphonos*, millest tuleb sõna antifooni);
- b) ja *hypakoé* (ipakoi) kui laulis ainult üks laulja.

Püha Basilius Suur kuulutas: „Koorid on jagatud kahte ossa ja laulavad vaheldumisi. Siis lasevad nad laulda ühel lauljal, samal ajal kui teised kuulavad ja sel kombel, tänu psalmoodia (psalmilaulu) vaheldusrikkusele, võib veeta palvetades terve öö.”

Kirikuisade arvates oli tulusam kasutada antifooniilist psalmoodiat, milles vaheldusid kaks koori, kuna nii jäi igähele piisavalt aega kuulamiseks ja pühadest tekstidest arusaamiseks.

Nagu juba öeldud, idakirikus laulude saateks muusikariistu ei kasutata. Miks? Kirikuisade jaoks seostus muusikariistade kasutamine Vanas Testamendis vaimuliku ebaküpsuse ajaga, mis puudutas usu ja tõe tundmist. Aga Uue Testamendiga asjad muutuvad. Sel kombel saavad Vanas Testamendis kasutatud muusikariistad: harf, pasunad, tsimblid... nüüdsest vaimuliku tähenduse. Nüüd saab nende asemel muusikariistaks inimese keha: trummid ja tsimblid asenduvad näiteks keele ja suuga, mis resonanceerivad huulte mõjul. Just sedasi tuleb mõista kuulutust: iga hingetõmme kiitku Issandat. Nii saab rahunenud inimihust muusikariist, mis vastandub muusikariistadele, mida kasutatakse maailmas ka näiteks sõjaväeteenistuses ja mis väljendavad mitmesuguseid inimlike tundeid, nagu armastus, vihkamine, viha, kirg ...

Nii ütleb püha Atanasius Suur, et *inimene, kes on kooskõlas iseenesega ja üdini haaratud Pühast Vaimust, allutab kõik oma ihuliikmed ja teguseb vastavuses Jumala tahtega.*

Pelusiumi Isidoruselt pärineb lause: Kiitke Issandat trummi ja tsimblitega, mis tegelikult tähendab: kiitke Issandat oma ihuga, mis kõlab nagu tsimbel, sest on nüüdsest vabastatud kõigist maisetest kirgedest.

Gregorius Nüssast lisab, et muusikariistad meeldivad enam kõrvadele kui hingele ja seega ei täida meloodia enam oma ülesannet.

Püha Johannes Kuldsuu seostab laulmisesoovi sooviga osaleda aktiivselt jumalateenistustel ja ta rõhutab, et usklike soov laulda on tähtsam kui kallifoonia, st kaunilt väljapeetud laul. Ta soovib talitada nii, et tõesti võiks teostada Kirikut, mitte tunda end teatris. Tema jaoks ei ole jumalateenistuste eesmärk esile kutsuda religioosset tundeid ja meeleastinguid, vaid jõuda Tõeni ja paluda andestust kordasaadetud eksimuste eest.

Ida kirikuisad ütlevad üksmeelselt „ei” muusikariistade kasutamisele jumalateenistuste ajal. Aga sellel on ka üks teine põhjus. Nii näiteks seletab kreeka teoloogias tuntud isik isa Georgios Mattalinos muusikariistade mittekasutamist bütsantsi traditsioonis sellega, et antud osas erineb idakirikute lähenemine läänekirikute omast. Ta ütleb: *Pole vaja üritada võrrelda võrreldamatut. Õi-*

geusu vaimulik muusika erineb täielikult läänekirikute muusikast, sest taotleb hoopis teisi eesmärke.

Läänes on rõhuasetus meloodial, st lauljal, kes teeb kõik selleks, et tema hääle väljendaks kogu oma õrnust, peenust, oskuslikkust, virtuoossust. See nõuab talt suurt väljendusjõudu ja hiilgavaid vokaalseid võimeid. Läänes peetakse meeles heliloojat; see on täiesti teistsugune arusaam muusikast, teistsugune kultuuritsivilisatsioon. Idas ei püütagi luua, nagu sageli juhtub läänes, midagi täiesti uut; ei proovita olla ilmingimata avangardi seas. Kasutades varasemat muusikalist ainet, minnakse edasi ja inspiratsioon korral luuakse uusi teoseid. Seega on iga uus bütsantsi helilooja osa varasemast muusikatradsioonist, millesse ta toob uut hingamist. Väga oluline on sellest aru saada, sest just see seletab mõistet 'traditsiooniline muusika'.

Kunst ei ole üksnes inimese eraasi, enesekeskne, kui nii võib öelda: iga muusik on teadlik oma orgaanilisest seotusest kogukonnaga. Suured bütsantsi heliloojad kuni meie päevini välja on rikkad muusika-alaste teadmiste poolest, aga ometi ei löika nad läbi sidet, mis ühendab neid eelnevate põlvkondadega.

Samuti ei kasutata kirikulaulude puhul tegusõna *tragoudó* – laulma, vaid tegusõna *psalló* – psalme laulma, retsiteerima.

Samas jääb mulje, et teatava lääne arusaama kohaselt ei saa keegi olla tema ise, kui ta ei eita varasemat ega ütle lahti minevikust. Vabadus ilmneb kui teatavat laadi absoluutse sõltumatuse nõue. Pidevalt tahetakse lähtuda ei millestki, et võiks esile tungida midagi täiesti uut, mida kunagi varem pole kuulnud ega nähtud. Nagu tahetaks hetkeks tagasi pöörduda selle loomise juurde *ex nihilo*, justkui peaks iga looja pidama end võrdseks Jumalaga.

Bütsantsi muusikas lähtub vaimuliku muusika tehnika traditsioonist ja seda võetakse kui teenimist, mille eesmärgiks on viia rahvas liturgilise palve kaudu Jumala juurde, et muusikast saaks teejuht lunastusele.

Ometigi olgu meenutatud, et ka rooma-katoliku kirik ei jäänud ükskõikseks selle suhtes, mida ma rääkisin bütsantsi muusika seisukohast, ja orel võeti seal kasutusele alles XIII sajandil.

Paavst Pius X kirjutab „Moto Proprios” (1903), et tavapärase kirikumuusika on *puht foneetiline*. Pius XI märgib oma entsüklikas „Divini Cultus”: *Meil on kohustus tõendada, et laul, mida saadetakse muusikariistadel, ei ole mingil juhul ideaalne*. Vatikani II kirikukogu „Constitutio de Sacra Liturgia” 116. artiklis öeldakse: *Kirik tunnistab romaani liturgia peamise lauluna gregoriaani laulu*, ehkki samas ei loobuta ka orel kasutamisest, mis on juurdunud liturgilisse kasutusse kiriku traditsioonist. (*järgneb*)

III. - Les signes de modulation

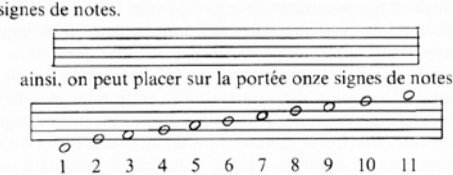
1) Les signes de notes servent comme signes de modulation:
 Le Petasti se chante en modulant un peu la voix
 Le Kendimata se lie à la note précédente et à celle qui suit

 L'Apostrophos accompagné d'un Klazma se lie à la note précédente

2) Il y a six signes de modulation:
 Varia indique qu'il faut chanter plus fort la note suivante
 Psiphiston indique qu'il faut chanter plus fort la note de dessus
 Omalon indique une modulation de la voix
 Andikenoma veut que la note sous laquelle il est écrit se chante légèrement
 Etéron unit deux notes
 Endophonon indique que la note sous laquelle il est écrit doit se chanter bouche fermée. Il n'est plus utilisé de nos jours.

B - La sémiographie moderne adoptée pour nos églises de la diaspora.

LA PORTÉE, LES CLEFS

1 - La portée est l'ensemble des cinq lignes horizontales équidistantes et parallèles sur lesquelles ou entre lesquelles on place les signes de notes.

ainsi, on peut placer sur la portée onze signes de notes

Näide bütsantsi noodikirjast

Noorte Liidu laululaager

Ingmar Kasser

30. septembril toimus Tallinna Issandamuutmise kirikus Noorte Liidu laululaager. Kell üksteist astus kaksteist rõõmsat, eelnevalt kirikuvärvas kogunenud inimest jumalakotta. Pärast palvust algas isa Jüri loeng, milles tutvustati kirikumuusika ajalugu Eestimaa pinnal. Sain teada, et esimese vabariigi ajal tegutses Tallinna muusikaakadeemias õigeusu kirikulaulu osakond.

Loengu lõppedes oli teepaus ja seejärel alustasime Terje Palli juhendusel laulmisega. Esialgu tundus noot üsna raske, aga isegi väikesed tüdrukud lugesid nooti usinasti ja lõpuks sain minagi hakkama. Peagi kuulsin, et viis kõlab kokku küll.

Laulude vahetudes vahetasime ka istekohti. Terje sõnul hakkavad hääled siis paremini kokku sobima. Kohati meenutas meie lauluõppimine aga hoopis põhikooliaegseid klassipidusid, kus mängiti mängu nimega silmapilgutamine ja milles tuli samamoodi istekohti vahetada.

Lauldes möödus aeg kiiresti. Tekkis isegi selline vaimustus, et tehti ettepanek korraldada laululaagreid iga kahe kuu tagant ning Margus Lepvalts sattus nii hoogu, et hakkaski juba organiseerima neljapäevalist laululaagrit Karulas koos setu tädidega. Lõpuks otsustasime siiski, et lõpetame esialgu käesoleva päeva ja järgmise laulmise viime läbi Pärnus.

Lõunaks sai sooja toitu, kommi ja küpsist. Kõik oli väga kosutav, sest kirikus oli üsna jahe. Ma vist ei olnudki end kirikus kunagi varem nii koduselt tundnud kui selle lõunasöögi ajal.

Pärast einet laulsime veel veidi Issandamuutmise kirikus ning suundusime seejärel Pühade Siimeoni ja Hanna kirikusse, kus laulsime kaasa vigiilial. Pärast palvust kinkis isa Jüri Terjele potilille. Lauljad läksid õnnelikult koju, lootuses kohtuda Pärnus.

Foto: Madis Kolk

Meie pühapäevakoolide õpetajad kohtusid

Preester Jüri Ilves

16. septembril Tallinna Kirikukeskuses toimunud pühapäevakooli õpetajate kohtumisest võttis osa kaksteist huvilist ja õpetamisega vahetult tegelevat inimest Võrust, Saaremaalt, Pärnust, Tallinnast ja Haapsalust. Kohtumise eesmärk oli pühapäevakooli töö eest vastutaja leidmine ning tuletikusihtide seadmine.

Metropoliit Stefanuse ettekanne ja sellele järgnenud vestlus ja küsimustering olid väga kasulikud ja edasiviivad ning juhtisid ühise tõdemuseni – vajame katehheetilise töö eestvedajat. Valitseja tegi ettepaneku, et sellega hakkaks tegelema pr Rafael Henrikus Võrust. Tema ülesandeks on moodustada kaastöötajate meeskond, kes hakkab omakorda koostama õppeprogramme ning tegelema pühapäevakoolide töö kordineerimisega meie kogudustes.

Siit ettepanek neile kogudustele, kus veel õpetust ei toimu – kutsuge kokku oma koguduse lapsed ja noored ning hakake regulaarselt läbi viima kohtumisi. Isegi, kui need esialgu ei omanda regulaarset vormi.

Kui vajate õppematerjale, küsige Noorte Liidust – oleme välja andnud kaks raamatut, mis on saadaval Kirikukeskuses ja Noorte Liidus. Samuti on materjale mitmetel õpetajatel, kes on juba aastaid selles valdkonnas tegevad.

Väljasõidud kogudustesse

Alanud hooajal oleme algust teinud uue tavaga, mis viib noored tutvuma meie kogudustega. Esimene väljasõit toimus pühapäeval, 29. oktoobril Pärnu Issandamuutmise kogudusse.

Osalesime liturgial, millel teenisid isa Ardalion ja isa Justinus. Teenistusele järgnenud kohtumisel kohaliku koguduserahvaga tutvustasime Noorte Liitu, jagasime vastvalminud voldikuid. Ühisel söömaajal jagasime mõtteid noorteliikumisest meie Kirikus ja arutlesime, kuidas paremini kaasata Pärnumaa kogudusenoori ühistesse tegemistesse. Jõudsime tõdemuseni, et selletaolisi väljasõite korraldades liigume kiiremini Noorte Liidu seatud eesmärgini – tugevdada Eesti Apostlik-Õigeusu Kirikut ja koondada noori kogudustes.

Pühapäeval, 19. novembril külastasime Kähri Peaingel Miikaeli kogudust. Meid võttis vastu rõõmus ja aval isa Viktor, kes juhatas meid imeilusasse, freskodega kaunistatud kirikusse. Meie üheksaliikmeline grupp osales liturgial, millel teenisid isa Viktor Ivask ja isa Jüri Ilves. Preestrite tervitussõnadest kõlas Noorte Liidu tutvustust ja tunnustust meie noortele, kes näitavad oma tegevuse ja olemisega üles armastust Jumala ja oma Kiriku vastu.

Ühisel söömaajal tutvuti, vesteldi ja vahetati mõtteid.

Oli üks südamlik päev!

Fotod: Margus Lepvalts

Jõuluvaheajal tule sportima!

Preester Jüri Ilves

3.–5. jaanuarini toimub taas spordi- ja palvelaager Järvamaal Aravetel.

Tuleme kokku, et teha sporti ja mõtiskleda keha ja vaimu ühtsuse üle. Kavas on pidada võistlusi võrkpallis ja korvpallis, mängida lauatennist, liikuda looduses. Kui on lund, saame kasutada Aravete häid suusaradaid. Päevad juhatame sisse ja lõpetame palvusega.

Teooria poole pealt kuulame karatetreeneri Herik Tõlpti kogemusi ja mõtteid. Samuti arutleme ühises ringis, kuidas hoida tasakaalus meie igapäevases valdavalt istuvas eluviisis oma füüsilise ja vaimne pool.

Planeeri oma koolivaheaeg juba nüüd ja tule Aravetele!

Anna endast teada **28. detsembriks** aadressil: **jyri@eonl.ee**

Registreerumine on vajalik.

Vassili koogi õhtu

14. jaanuari pärastlõunal kell 16 on noored oodatud Kirikukeskuses aadressil Wismari 32. Toimub juba traditsiooniliseks saanud lõbus koogisöömine. Oleme koos palves, mille järel maitseme omaküpsetatud kooke. See ilus tava pärineb Kreekamaalt, kus seda sündmust kutsutakse Vassilopita. Tava ise aga põhineb tõestisündinud lool, aga millisel nimelt, kuuled meie metropoliidilt, kui kohale tuled. Ühes koogis on peidus õnnemünt, mille leidjal on tuleval aastal õnne oodata. Ehk oled Sina see õnnelik leidja?